පරිච්ඡේදය

07

හවුල් ව්‍යාපාර ගිණුම්කරණය
PARTNERSHIP ACCOUNTING

හවුල් ව්‍යාපාර පිළිබඳ හැඳින්වීම
INTRODUCTION TO PARTNERSHIP

***නිර්වචනය* - Definition**

1890 හවුල් ව්‍යාපාර ආඥා පනතට අනුව හවුල් ව්‍යාපාරයක් යනු, ලාභ ලැබීමේ පොදු චේතනාවෙන් ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන පුද්ගලයන් අතර පවතින ව්‍යාපාරික සම්බන්ධතාවය වේ.
The partnership act 1890 defines the partnership as "The relationship which subsists between persons carrying on a business in common with view of profit.

ඒ අනුව හවුල් ව්‍යාපාරයක් වීමට ඉටුවිය යුතු මූලික අවශ්‍යතා හතරකි.

1. ලාභ ඉපැයීමේ අපේක්ෂාවෙන් පැවැත්වීම.
2. පුද්ගලයන් කිහිපදෙනකු සිටීම.
3. ව්‍යාපාරිකමය සම්බන්ධතාවයක් පැවතීම.
4. පොදුවේ කටයුතු කිරීමට පුද්ගලයන් අතර අන්‍යෝන්‍ය එකඟතාවයක් පැවතීම.

අනෙකුත් ව්‍යාපාර සංවිධාන හා සැලකීමේදී හවුල් ව්‍යාපාරයක් සම්බන්ධව පහත විශේෂිත ලක්ෂණ ද දැකිය හැක.

1. නෛතික පුද්ගලභාවයක් නොපැවතීම.
2. හවුල්කරුවන්ගේ වගකීම අසීමිත වීම.
3. අඛණ්ඩ පැවැත්මක් නොමැති වීම.

හවුල් ව්‍යාපාර වර්ග

1) **සීමාරහිත හවුල් ව්‍යාපාර/සාමාන්‍ය හවුල් ව්‍යාපාර (Unlimited Partnership)**
සියලුම හවුල්කරුවන්ගේ වගකීම අසීමිත වේ. බාහිර වගකීම් පියවීම සඳහා යෙදූ ප්‍රාග්ධනයට අමතරව ස්වකීය පෞද්ගලික දේපළ ද වැය කිරීමට සිදු වේ.

2) **සීමාසහිත හවුල් ව්‍යාපාර (Limited Partnership)**
යටත් පිරිසෙන් එක් සීමාරහිත හවුල්කරුවෙකු ඇතුලත් වන අනෙක් හවුල්කරුවන්ගේ වගකීම සීමිත වන හවුල්කරුවන් ද ඇතුලත් වන හවුල් ව්‍යාපාර සීමාසහිත හවුල් ව්‍යාපාර වේ.

(1907 සීමිත හවුල් ව්‍යාපාර පනතින් හවුල්කරුවෙකුගේ වගකීම සීමාසහිත කළ එම පනත ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක නොවන බැවින් සීමාසහිත හවුල් ව්‍යාපාර ශ්‍රී ලංකාවේ හඳුනාගත නොහැක.)

හවුල් ගිවිසුම් - Partnership Agreement

හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවන් කිහිපදෙනෙකු (2-20) සිටින බැවින් ව්‍යාපාරිකමය කටයුතු වලදී ඔවුනොවුන් අතර මත භේද ඇති විය හැක. එම තත්ත්වය මග හැරීම සඳහා හවුල්කරුවන් අතර අන්‍යෝන්‍ය එකගත්වයක් පැවතිය යුතුය. එබැවින් හවුල්කරුවන් අතර ආරවුල්මය ස්වරූපයට පත්විය හැකි අනාගත තත්ත්වයන් පිළිබඳ වර්තමාන එකගත්වයන් ඇතිකර ගැනීම දැකිය හැක. මෙම එකගත්වයන් කොන්දේසියක් ලෙස හඳුන්වයි. එම කොන්දේසි සියල්ලෙහි එකතුවෙන් අවසානයේ හවුල්කරුවන් අතර ගිවිසුමක් නිර්මාණය වේ. ගිණුම්කරණයේදී හවුල්කරුවන් අතර බිහිවෙන ගිවිසුමක ඇතුලත් පොදු කොන්දේසි කිහිපයකි. ඒවානම්,

1. හවුල්කරුවන් ප්‍රාග්ධනයට දායක වන ආකාරය
2. හවුල්කරුවන් අතර ලාභ අලාභ බෙදා ගන්නා ආකාරය
3. හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළී ගෙවීම් කොන්දේසි
4. හවුල්කරුවන් ව්‍යාපාරයට සපයන සේවා වෙනුවෙන් වේතන ගෙවීම් කොන්දේසි
5. ගැනිලි සිදු කළ හැකි ආකාරය සහ ඒ සඳහා පොළී අය කිරීම් කොන්දේසි
6. හවුල්කරුවෙකු ප්‍රාග්ධනයට අමතරව සැපයූ ණයක් සම්බන්ධව ක්‍රියාකරන ආකාරය
7. හවුල්කරුවෙකු බඳවා ගැනීමේදී,
   - i. කීර්තිනාමය
   - ii. ප්‍රත්‍යාගණන වැනි ගැලපීම් සිදු කරන ආකාරය
8. හවුල්කරුවෙකු ඉවත්ව යාමේදී,
   - i. කීර්තිනාමය
   - ii. ප්‍රත්‍යාගණන වැනි ගැලපීම් සිදු කරන ආකාරය

පහත කොන්දේසි පිළිබඳ හවුල්කරුවන් අතර එකගත්වය (ගිවිසුම) ඇති විය හැකි ප්‍රධාන ආකාර තුනකි.

1. ව්‍යංගව – By Implication
2. වාචිකව – By Oral Agreement
3. ලිඛිතව – By written Agreement

එබැවින් හවුල් ගිවිසුම් ද ඉහත ස්වභාවයන් තුන යටතෙහි පැවතිය හැක.

☛ **ව්‍යංග ගිවිසුම්**

හවුල්කරුවන් තමන් අතර හවුල් ව්‍යාපාරික සම්බන්ධතාවයක් වාචික, ලිඛිතත් නොවන සිය හැසිරීම් තුළින් ඇති කර ගන්නා ගිවිසුම් ව්‍යංග ගිවිසුම් ලෙස හඳුන්වයි.

☛☛ **වාචික ගිවිසුම්**

හවුල්කරුවන් තමන් අතර ඇතිකර ගන්නා වාචික එකගත්වයන් ඇතිකර ගන්නා ගිවිසුම් වාචික ගිවිසුම් ලෙස හඳුන්වයි.

☛☛☛ **ලිඛිත ගිවිසුම්**

හවුල්කරුවන් තමන් අතර ඇතිකරගන්නා එකගත්වයන් ලිඛිතව ලියවිල්ලක ඇතුලත් කර එම ලියවිල්ලට සියළු හවුල්කරුවන් අත්සන් කිරීමෙන් ඇතිවන ගිවිසුම් ලිඛිත ගිවිසුම් ලෙස හඳුන්වයි. මෙම ලිඛිත ගිවිසුම නීතිඥවරයෙකු ලවා සහතික කර ගැනීම ද කළ හැක එවිට එම ගිවිසුම හවුල් ඔප්පුවක් (Partnership deed) බවට පත්වේ.

හවුල්කරුවන් අතර ගිවිසුම ලිඛිතව පැවති විට එය ඔවුනට වාසි සහගතය, එවිට නීතිමය පිහිට පැතීමට බාධා ඇති නොවේ. එහෙත් ආරම්භක ප්‍රාග්ධනය රු. 1,000 ට වඩා වැඩි විට ගිවිසුම

JMCvLearning "your virtual learning partner"

වාචිකව හෝ ව්‍යංගව පැවති විට නීතිමය පිළිසරණ පැතිය නොහැක. (1840 අංක 18 වංචා වැළැක්වීමේ ආඥා පනත) එබැවින් හවුල් ගිවිසුම ලිඛිතව පැවතීම හවුල්කරුවන්ට සෑම විටම වාසි සහගත වේ.

කෙසේවෙතත් මෙසේ ලිඛිත ගිවිසුමක් නොමැති හවුල් ව්‍යාපාරයකට පැවැත්ම සඳහා, හවුල් ව්‍යාපාර ආඥාපනතේ 24 වන වගන්තියේ විධිවිධාන අදාළ වෙයි.

හවුල් ව්‍යාපාරවලට අදාල නීතිමය පසුබිම

පනත්

i. 1890 හවුල් ආඥාපනත

<u>24 වගන්තිය</u>

1) හවුල්කරුවන් ප්‍රාග්ධනයට සම සමව දායක විය යුතු අතර ලාභ අලාභ සම සමව භුක්ති විදිය යුතුය.
2) ජංගම ගිණුම් සඳහා පොළිය ගිණුම්ගත නොකළ යුතුය.
3) හවුල්කරුවන්ට ව්‍යාපාරයේ කළමනාකරණය සඳහා සහභාගි විය හැකි අතර ඒ සඳහා වේතන හිමිකම් නැත.
4) හවුල්කරුවන් ප්‍රාග්ධනයට අමතරව යම් ණය මුදලක් ව්‍යාපාරයට සපයා ඇත්නම් ඒ සඳහා උපරිම වශයෙන් 5% ක පොළී හිමිකම් ඇත. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළී ගෙවිය නොහැක.

ii. 1840 වංචා වැලක්වීමේ ආඥා පනත

මෙම ආඥා පනතේ 18 වන වගන්තිය අනුව ආරම්භක ප්‍රාග්ධනය රු. 1,000 ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් වේ නම්, හවුල් ව්‍යාපාර ගිවිසුම ලිඛිතව පැවතිය යුතු බව දක්වා ඇත. මෙම තත්ත්වයට අනුකූල නොවන හවුල් ව්‍යාපාර ගිවිසුම් අවලංගු ඒවා බව මින් නොහැඟෙන අතර හවුල් ව්‍යාපාරයට නඩු පැවරීමට ඇති අයිතිය සීමා වේ. එහිදී හවුල්කරුවෙකුට තවත් හවුල්කරුවෙකුට එරෙහිව නඩු පැවරිය නොහැක. පේටි එරෙහිව පේටි එහෙත් තෙවන පාර්ශවයට හවුල් ව්‍යාපාරයට එරෙහිව නඩු පැවරීම සීමා නොකරේ.

iii. 1918 අංක 06 දරණ ව්‍යාපාර නාම ලියාපදිංචි කිරීමේ ආඥාපනත

හවුල්කරුවන්ගේ නම් ඇතුලත් නොවන නමකින් ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යයි නම්, අදාළ විස්තර සපයා ව්‍යාපාර නාමය ලියාපදිංචි කළ යුතු බව මෙම පනතෙන් නිර්දේශ කර ඇත.

iv. 2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනත

1890 හවුල් ව්‍යාපාර ආඥා පනතේ හවුල්කරුවන් සංඛ්‍යාව පිළිබඳ නිශ්චිතව දක්වා නොමැත. හවුල්කරුවන් කිහිපදෙනෙකු යන්නෙන් අදහස් වන්නේ පුද්ගලයන් අවම වශයෙන් දෙදෙනෙකු යන්නයි. එහෙත් කිහිපදෙනෙකු යන්නෙහි උපරිමය පිළිබඳ නිර්දේශයක් නොමැත. 2007 අංක 07 දරණ සමාගම් පනතෙහි ඕනෑම ව්‍යාපාර සංවිධානයක හිමිකරුවන් 20 ට වැඩි වේ නම් සමාගමක් බවට පත් කළ යුතු බව දක්වා ඇත. එහෙයින් හවුල් ව්‍යාපාරයක් ද උපරිම හවුල්කරුවන් සංඛ්‍යාව 20 ට සීමා වේ.

නඩු තීන්දු

i. Pate Vs Pate නඩු තීන්දුව

1840 වංචා වැළැක්වීමේ ආඥා පනත 18 වගන්තිය කඩ කළ විට හවුල්කරුවන්ගේ ගැටළු නිරාකරණය කිරීම සඳහා අධිකරණයේ පිහිට ලබා ගත නොහැකි බව.

ii. ගානර් එදිරිව මරේ නඩු තීන්දුව

හවුලක් විසුරුවා හැරීමේදී බුන්වත් හවුල්කරුගේ වගකීම් කොටස අවශේෂ හවුකරුවන් විසින් අවසානයේ එකඟවු ප්‍රාග්ධන අනුපාතය මත දැරිය යුතුයි.

හවුල් ව්‍යාපාර ගිණුම් වලට අදාළ විශේෂිත ගැලපීම්

1. හවුල්කරුවන්ගේ අයිතිය නිරූපනය කිරීම

හවුල් ව්‍යාපාරයක අයිතිය ප්‍රධාන කොටස් දෙකක් යටතේ හඳුනා ගැනේ,

- හවුල්කරුවන්ගේ දිගුකාලීන අයිතිය - ස්ථාවර
- හවුල්කරුවන්ගේ කෙටිකාලීන අයිතිය - ජංගම

මෙම ප්‍රාග්ධන හා ජංගම ගිණුම් තුල ගනුදෙනු සටහන් කිරීමේ මූලධර්මය වනුයේ ''හිමිකම්'' මූලධර්මය මතය.

<u>ප්‍රාග්ධන ගිණුම (Capital Account)</u>

හවුල්කරුවන්ගේ දිගුකාලීනමය අයිතිවාසිකම් ගැලපීම සඳහා පිළියෙල කරණු ලබන ගිණුම ප්‍රාග්ධන ගිණුම ලෙස හඳුන්වයි. මෙම ගිණුමෙහි පවතින ශේෂ කෙටිකාලීනව වෙනස්වීම් වලට ලක් නොවේ. හවුල් ව්‍යාපාරවල පහත ගැලපීම් ප්‍රාග්ධන ගිණුම තුළ සිදු කරනු ලබයි.

* ප්‍රාග්ධන යෙදීම්
* කීර්තිනාමය ගැලපීම්
* ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම්

එකම ප්‍රාග්ධන ගිණුම තුළ එක් එක් හවුල්කරුට වෙන වෙනම තීරු සහිතව ගිණුම පිළියෙල කරයි. මෙය අනුතීරු ක්‍රමයට ප්‍රාග්ධන ගිණුම් පිළියෙල කිරීම ලෙස හඳුන්වයි.

ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ආකෘතිය (හවුල්කරුවන් A B C යැයි සිතමු.)

ප්‍රාග්ධන ගිණුම්

	A	B	C		A	B	C
කීර්තිනාමය (ඉවත් කිරීම)	××	××	××	ශේෂය ඉ/ගෙ	×××	×××	×××
ප්‍රත්‍යාගණන අලාභ	××	××	××	කීර්තිනාමය(සටහන් කිරීම)	××	××	××
				ප්‍රත්‍යාගණන ලාභ	××	××	××
ශේෂය ප/ගෙ	×××	×××	×××	මුදල් (ප්‍රාග්ධන යෙදීම)	××	××	××
	×××	×××	×××		×××	×××	×××
				ශේෂය ඉ/ගෙ	×××	×××	×××

ජංගම ගිණුම (Current Account)

හවුල්කරුවන්ගේ කෙටිකාලීනමය සහ ද්‍රව්‍යශීලමය වූ අයිතියෙහි වෙනස්වීම ගලපනු ලබන ගිණුම ජංගම ගිණුම ලෙස හඳුන්වයි. ජංගම ගිණුමෙහි පවත්නා ශේෂය කෙටිකාලීනව උච්චාවචනයන්ට භාජනය වේ. වර්ෂයකට වඩා අඩු කාලීන පහත ගැලපීම් ජංගම ගිණුම තුළ සිදු කරයි.

1. ලාභ/ අලාභ කොටස්
2. ප්‍රාග්ධන පොළී
3. හවුල් වේතන
4. හවුල්කරුවන්ගේ ගැනිලි සහ ගැනිලි පොළී
5. හවුල්කරුවන්ට ව්‍යාපාරයෙන් කළ යුතු වෙනත් ගෙවීම් හා ව්‍යාපාරයට හවුල්කරුවන්ගෙන් කරනු ලබන වෙනත් අයකිරීම්

JMC vLearning "your virtual learning partner"

එකම ජංගම ගිණුමේ එක් එක් හවුල්කරුට වෙන වෙනම තීරු පවත්වා ගනී. එය තීරු ක්‍රමයට ජංගම ගිණුම් පිළියෙල කිරීම ලෙස හඳුන්වයි.

ජංගම ගිණුම් ආකෘතිය (හවුල්කරුවන් AB සහ C යැයි සිතමු.)

ජංගම ගිණුම

	A	B	C		A	B	C
ශේෂය	-	×××	-	ශේෂය ඉ/ ගෙ	×××	-	×××
ගැනිලි	××	××	××	ප්‍රාග්ධන පොළී	××	××	××
ගැනිලි පොළී	××	××	××	වේතන	××	××	××
ජංගම ගිණුම් පොළී	-	××	-	ජංගම ගිණුම් පොළී	××	-	××
හවුල්කරුවන් වෙනුවෙන් ව්‍යාපාරය වියදම් දැරීම	××	××	××	ලාභ කොටස්	××	××	××
				හවුල්කරුවන් ගෙවිය යුතු වෙනත් දෑ	××	××	××
				ව්‍යාපාරය වෙනුවෙන් හවුල්කරුවන් දැරූ වියදම්	××	××	××
ශේෂය ප/ගෙ	×××	×××	×××				
	×××	×××	×××		×××	×××	×××
				ශේෂය ඉ/ ගෙ	×××	×××	×××

සැ.යු. අලාභ කොටස් පවතීනම් ජංගම ගිණුමට අලාභ කොටස් ලෙස හර කරනු ලැබේ.

උදාහරණ - 01

පහත සඳහන් අයිතම වාර්තා කළ යුත්තේ ප්‍රාග්ධන ගිණුමටද, ජංගම ගිණුමටද යන වග දක්වන්න.

1. හවුල්කරුවන්ගේ භාණ්ඩ ගැනිලි
2. වාර්ෂික ලාභ කොටස්
3. කීර්තිනාමය සටහන් කිරීම
4. ප්‍රාග්ධන පොළී
5. හවුල්කරුවන්ට හිමි වේතන
6. හවුල්කරුවන් මුදලින් ගත් වේතන
7. අමතර ප්‍රාග්ධන යෙදීම
8. ප්‍රාග්ධනයේ කොටසක් ලෙස හවුල්කරු භාර ගත් මෝටර් රථය
9. හවුල්කරුවන්ගේ මුදල් ගැනිලි
10. කීර්තිනාමය කපා හැරීම
11. ප්‍රත්‍යාගණන ලාභ
12. ව්‍යාපාරය දැරූ හවුල්කරුවන්ගේ පෞද්ගලික වියදම

<u>ප්‍රාග්ධන පොළි ගැලපීම</u>

හවුල්කරුවන් විසින් යොදන ලද ප්‍රාග්ධනය වෙනුවෙන් පොළියක් හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ලබා දීම පිළිබඳ කොන්දේසි හවුල් ගිවිසුමෙහි ඇතුලත් කරගත හැක.

ප්‍රාග්ධන පොළී ගැලපීමේ වැදගත්කම

1. හවුල්කරුවන් විසින් අසමාන ලෙස ප්‍රාග්ධනය සපයා ඇති විට ඔවුන් අතර සාධාරණව ලාභ බෙදා හැරීම සඳහා.
2. හවුල්කරුවන් ව්‍යාපාරයට යොදා ඇති ප්‍රාග්ධන මුදල් වල ආවස්ථික පිරිවැය ව්‍යාපාරයෙන් ලබා දීම. (වෙනත් ආයෝජනයකින් ලැබිය හැකි පොළිය අය කර දීම)

JMC vLearning your virtual learning partner

3. යෙදූ ප්‍රාග්ධනය ස්ථාවරව රඳවා ගැනීමට හැකි වීම.
4. අමතර ප්‍රාග්ධනය දිරිමත් කළ හැකි වීම.
5. ව්‍යාපාරයේ ලාභ නොපැවතිය ද ප්‍රාග්ධන පොළී ලෙස ආදායමක් අඛණ්ඩව හවුල්කරුවන්ට ව්‍යාපාරයෙන් ලබා දීම.

වාර්ෂික ශුද්ධ ලාභයෙන් ප්‍රාග්ධන පොළී ප්‍රතිපාදනය කිරීමේ ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

ලාභ/ලාභ විසර්ජන ගිණුම	හර
ජංගම ගිණුම	බැර

ප්‍රාග්ධනය සඳහා අදාළ වන පොළිය ගණනය කළ හැකි ප්‍රධාන ක්‍රම තුනකි.

1. ආරම්භක ප්‍රාග්ධන ශේෂ සඳහා පොළී ගණනය කිරීම.
2. අවසන් ප්‍රාග්ධන ශේෂ සඳහා පොළී ගණනය කිරීම.
3. ප්‍රාග්ධනය හවුල් ව්‍යාපාරය තුළ රැඳ වී පැවති කාලය පදනම් ව පොළී ගණනය කිරීම.

සැ.යු: විශේෂයෙන් හඳුනාගත නොහැකි විට ආරම්භක ප්‍රාග්ධන ශේෂ මත පොළී ගණනය කරනු ලබයි.

උදාහරණ - 02

සිරි, ආසිරි සහ ධනසිරි හවුල් ව්‍යාපාරයේ ප්‍රාග්ධනය සම්බන්ධව තොරතුරු 2020/12/31 න් අවසන් වර්ෂය සඳහා පහත වේ.

හවුල්කරු	ශේෂය 2020/01/01	ප්‍රාග්ධනය යෙදවීම 2020/07/01	ශේෂය 2020/12/31
• සිරි	300,000	100,000	------------
• ආසිරි	200,000	-	------------
• ධනසිරි	100,000	30,000	------------

ප්‍රාග්ධනය සඳහා වාර්ෂිකව 8% ක පොළී ගෙවනු ලබයි.

I. ආරම්භක ප්‍රාග්ධන ශේෂ මත පොළී ගණනය කරන්න.
II. අවසන් ප්‍රාග්ධන ශේෂ මත පොළී ගණනය කරන්න.
III. ප්‍රාග්ධන ශේෂ රඳා පැවති කාලය මත පොළී ගණනය කරන්න.

හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප් ගැලපීම

හවුල්කරුවන් අසමාන ලෙසින් හවුල් ව්‍යාපාරික කටයුතු සඳහා ශ්‍රමය සපයන විට සාධාරණව ලාභ බෙදා හැරීම සඳහා හවුල්කරුවන්ට හවුල් වේතන හෝ වැටුප් ගෙවිය හැක.

JMC vLearning "your virtual learning partner"

හවුල්කරුවන්ට වැටුප් හෝ වේතන ගෙවීමේ වැදගත්කම

1. අසමාන ලෙසින් ශ්‍රමයට දායක වන විට සාධාරණව ලාභ බෙදා හැරීම සඳහා,
2. ව්‍යාපාරික ශ්‍රමය සැපයීම සඳහා හවුල්කරුවන් දිරිමත් කළ හැකි වීම.
3. හවුල් ව්‍යාපාරයේ ලාභ නොපැවතිය ද ස්ථිර අදායමක් හවුල්කරුවන් හට හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ලබා දිය හැකි වීම.
4. සිය ශ්‍රමය වෙනත් කටයුත්තක යෙදවීමෙන් ලබා ගත හැකි ආදායම ව්‍යාපාරයෙන් හිමි කර දිය හැකි වීම (ශ්‍රමයේ ආවස්ථික පිරිවැය ලබා දීම)

හවුල්කරුවන්ට ශුද්ධ ලාභයෙන් වාර්ෂිකව වේතන හෝ වැටුප් ප්‍රතිපාදනය කිරීමේ ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුම	හර	
ජංගම ගිණුම		බැර

හවුල්කරුවන්ට ගිණුම් කාලපරිච්ඡේදය තුළ වැටුප් වේතන මුදලින් ගෙවා තිබිය හැක. මුදලින් ගෙවා ඇති විට ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

ජංගම ගිණුම	හර	
මුදල් පොත		බැර

හවුල් ගිවිසුමෙන් වැටුප් වේතන ලැබීමට හවුල්කරුවන්ට අවසරයක් නොමැති නම් මුදලින් ගත් වැටුප් හෝ වේතන හවුල්කරුවන්ගේ ගැනිලි ලෙස සැලකිය යුතුය.

උදාහරණ - 03

අමල්, කමල්, නිමල් හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2021/03/31 න් අවසන් වර්ෂය සඳහා පහත තොරතුරු ඉදිරිපත් කර ඇත.

1. ලාභ අලාභ අමල්, කමල්, නිමල් අතර පිළිවෙලින් 5 : 3 : 2 වේ.
2. ප්‍රාග්ධනය සඳහා 10% ක වාර්ෂිකව පොළී ගෙවනු ලබයි.
3. වේතන අමල් 3,000 ක් ද, කමල් හා නිමල් 2,000 බැගින්ද මාසිකව ගෙවනු ලැබේ.
5. 2020/21 වර්ෂයේ ශුද්ධ ලාභය 180,000 කි.
6. හවුල්කරුවන්ගේ වේතන වලින් මාස 06 වේතන වල හවුල්කරුවෙකු වෙනුවෙන්ම 03/31 ට උපචිතව පවතී.
7. හවුල්කරුවන්ගේ 2020/04/01 දිනට ප්‍රාග්ධන ශේෂ සහ වාර්ෂික ගැනිලි පහත වේ.

	ප්‍රාග්ධනය	ගැනිලි
අමල්	300,000	40,000
කමල්	200,000	20,000
නිමල්	180,000	10,000

- ඉහත තොරතුරු ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුමක හා ජංගම ගිණුමක සටහන් කර පෙන්වන්න.

ගැනිලි පොළී ගැලපීම

i. <u>**ගැනිලි පොළී ගණනය කිරීම**</u>

හවුල්කරුවන් වරින්වර ව්‍යාපාරයෙන් මුදල් ආපසු ගැනීම අධෛර්යමත් කිරීමටත්, එම මුදල් රඳවාගෙන ලාභය වැය කිරීමටත් යොදන උපක්‍රමයකි. ගැනිලි පොළිය, මෙය ගණනය කිරීමට සිදුවන ආකාර කීහිපයකි.

I ක්‍රමය - මුදල් ගත් දිනය සඳහන් නොවේ නම් වර්ෂයටම පොළිය ගණනය කිරීම.

උදාහරණ: අනිල් රු. 10,000/- ක් ආපසු ගත් බවට වාර්ෂික පොළිය 12% අදාල පොළිය වන්නේ,

II ක්‍රමය - ගැනිලි කළ දිනය සඳහන් වන්නේ නම් එදින සිට මූල්‍ය වර්ෂය අවසන් දිනය දක්වා පොළිය ගණනය කිරීම.

උදාහරණ: සුනිල් 2020/04/01 රු. 10,000/- ක් ආපසු ගත් බවත් පොළිය 12% නම් මූල්‍ය වර්ෂය 12/31 අවසන් වන්නේ නම් ගැනිලි පොළිය වන්නේ,

III ක්‍රමය - මූල්‍ය වර්ෂය පුරා නිශ්චිත මුදලක් හැම මාසයක් තුළදීම නිශ්චිත දිනක ආපසු ගෙන ඇති බව සඳහන් වන්නේ නම්,

(a) නිශ්චිත මුදලක් සෑම මසක් මුලදී වර්ෂය පුරා ගැනිලි කිරීම.
උදා: රුවන් සෑම මසකම 1 වන දින රු. 5,000/- වර්ෂය පුරා ගැනිලි කරයි නම් ගැනිලි පොළී ගණනය කරන්න.

(b) නිශ්චිත මුදලක් සෑම මසක් මැදදීම වර්ෂය පුරා ගැනිලි කිරීම.
උදා:- කුමුදු, සෑම මසකම 15 වන දින රු. 5,000 ක මුදලක් ගැනිලි කරයි නම්, ඔහුගේ ගැනිලි පොළිය ගණනය කරන්න

(c) නිශ්චිත මුදලක් සෑම මසක් අගදීම වර්ෂය පුරා ගැනිලි කිරීම.
උදා:- ප්‍රියන්ත සෑම මසකම අවසන් දින රු. 5,000 ක මුදලක් ගැනිලි කරයි නම් ඔහුගේ ගැනිලි පොළිය කොපමණද?

ඉහත කෙටි ක්‍රමයට ගැනිලි පොළිය ගණනය කිරීම සඳහා පහත සඳහන් සාධක 4 ස්ථාවරව පැවතිය යුතුයි.

i. වර්ෂය තුළ මාස 12 සඳහාම ගැනිලි කර තිබිය යුතුය.
ii. හැම මාසයකම ගැනිලි කළ දිනය වෙනස් නොවිය යුතුයි.
iii. මාසිකව ගත් මුදල වෙනස් නොවිය යුතුයි.
iv. ගැනිලි පොළී අනුපාතිකය වර්ෂය පුරා නොවෙනස්ව තිබිය යුතුයි.

JMC vLearning "your virtual learning partner"

උදාහරණ - 04

ඔස්ටින් හා මොරිස් වෙළඳ ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවෝය.

හවුල් ගිවිසුමෙ කොන්දේසි කීපයක් මෙසේය.

i. ලාභලාභ අනුපාත පිළිවෙලින් 7 : 3
ii. ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය මත පොළි අනුපාතිකය 5%
iii. ආරම්භක ජංගම ගිණුම් සඳහා ගැලපිය යුතු පොළිය 10%
iv. ගැනිලි වල වාර්ෂික වටිනාකම රු. 10,000 ඉක්මවන්නේ නම් අතිරික්තය මත පොළිය 4%
v. වේතන ඔස්ටින් මාසිකව රු. 1,000/- මොරිස් කාර්තුවක් 5,000/-

2021/03/31 දිනට ලාභලාභ ගිණුම පිළියෙළ කළ පසු උපුටාගත් අයිතමයන්

ශුද්ධ ලාභය			200,000
ජංගම ගිණුම 2020/04/01	ඔස්ටින්	10,000	
	මොරිස්	15,000	15,000
ප්‍රාග්ධන ගිණුම් 2020/04/01	ඔස්ටින්		18,000
	මොරිස්		220,000
ගැනිලි	ඔස්ටින්	30,000	
	මොරිස්	40,000	

පොදු සංචිතයට රු. 15,000/- ක් මාරු කිරීමෙන් අනතුරුව ලා/ලා විසර්ජන, ජංගම ගිණුම් ලියා පෙන්වන්න.

උදාහරණ - 05

සුමුදු සහ කුමුදු හවුල්කරුවෝ ඔවුන්ගේ ප්‍රාග්ධනය සඳහ 10% ක පොළියක්ද, වර්ෂිකව පිළිවෙලින් රු. 80,000 හා රු. 70,000/- ක වේතන ද ලබාගනිමින් වර්ෂය සඳහා 3 : 2 අනුපාතයට ලා/ලා බෙදාගෙන ඇත.

හවුල්කරුවන්ගේ ආරම්භක ප්‍රාග්ධන ශේෂයන් පිළිවෙලින් රුපියල් 200,000 හා රු. 100,000 බව සලකන්න. සුමුදු ලද ලාභ කොටස් රු. 24,000 කි.

මෙම ව්‍යාපාරයේ ප්‍රථම වර්ෂය බව සලකා ගිණුම්වල ගැලපීම් සඳහා අවශ්‍ය ජ'නල් සටහන්ද, ලා/ලා විසර්ජන ගිණුම හා ජංගම ගිණුම් ද පිළියෙල කරන්න.

ii. <u>ගැනිලි පොළී සඳහා ගිණුම් තැබීම</u>

හවුල්කරුවන් හවුල් ව්‍යාපාරයේ සම්පත් පෞද්ගලික ප්‍රයෝජනයට රැගෙන යාම ගැනිලි ලෙස හඳුන්වයි. ගැනිලි ප්‍රධාන කොටස් 02 කි.

1. මුදල් ගැනිලි

ව්‍යාපාරික මුදල් පෞද්ගලික ප්‍රයෝජනය සඳහා රැගෙන යාම මුදල් ගැනිලි ලෙස හඳුන්වයි. මුදල් ගැනිලි ගැලපීමේ ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

JMC vLearning "your virtual learning partner"

ජංගම ගිණුම	හර
මුදල්	බැර

2. **භාණ්ඩ ගැනිලි**

භාණ්ඩ තොග පෞද්ගලික ප්‍රයෝජනයට හවුල්කරුවන් විසින් රැගෙන යාම භාණ්ඩ ගැනිලි ලෙස හඳුන්වයි. භාණ්ඩ ගැනිලි ගැලපීමේ ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

ජංගම ගිණුම	හර
වෙළඳ ගිණුම	බැර

මීට අමතරව හවුල්කරුවෙකුගේ පෞද්ගලිකව භාර ගත යුතු ගෙවීමක් ව්‍යාපාරික මුදලින් ගෙවා ඇති විට ඒවාද ගැනිලි ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

උදා:- හවුල්කරුවන්ගේ ආදායම් බදු හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ගෙවීම.

මෙලෙස සිදු කරනු ලබන සියලු ආකාරයේ ගැනිලි මත පොළියක් ව්‍යාපාරයට අය කර ගැනීම පිළිබඳ කොන්දේසි හවුල් ගිවිසුම් තුළ ඇතුලත් කර ගත හැක.

ගැනිලි පොළී ගැලපීමේ වැදගත්කම

1. හවුල්කරුවන්ගේ ගැනිලි අධෛර්යමත් කිරීම හා සීමා කිරීම.
2. ගැනිලි සිදු කළ හවුල්කරුවන්ගෙන් අය කරන පොළිය හවුල්කරුවන් අතර නැවත බෙදා හැරීම සිදු වන බැවින් සාධාරණව ලාභ බෙදා හැරිය හැකි වීම.
3. ගැනිලි සිදු කළ සම්පත් වලින් ව්‍යාපාරයට ඉපයිය හැකිව පැවති අහිමි වන ලාභය හවුල්කරුවන්ගෙන් අය කර ගත හැකි වීම (ආවස්ථික පිරිවැය අයවීම)
4. හවුල්කරුවන්ට ව්‍යාපාරික ගැනිලි තුළින් ලැබිය හැකි පෞද්ගලික අනිසි ප්‍රතිලාභ ලැබීම වැළක්වීම.

උදා:- භාණ්ඩ පිරිවැයට ගැනිලි කර ලාභ සහිතව රහසිගතව විකිණීම.

ගැනිලි පොළී අය කිරීමේ ද්විත්ව සටහන වනුයේ,

ජංගම ගිණුම	හර
ලාභ/ලාභ විසර්ජන ගිණුම	බැර

2. ශුද්ධ ලාභ අලාභ බෙදාහැරීම

හවුල් ව්‍යාපාරයක උපයන ලද ශුද්ධ ලාභය/(ශුද්ධ අලාභය) සියලුම හවුල්කරුවන් සතුය. එබැවින් ගිණුම් කාලපරිච්ඡේදයක ශුද්ධ ලාභය සියලු හවුල්කරුවන් අතර බෙදා හැරීමක් (විසර්ජනයක්) සිදු කිරීම අවශ්‍ය වේ. එම අවශ්‍යතාවය ඉටු කිරීම සඳහා හවුල් ව්‍යාපාර ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුමක් පිළියෙල කරයි.

ලාභ/ලාභ විසර්ජන ගිණුම (Profit & Loss Appropriation Account)

කිසියම් ගිණුම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ ඉපයූ ලාභය හවුල් ගිවිසුමට අනුව හෝ හවුල් ආඥාපනතට අනුව හවුල්කරුවන් අතර බෙදා හැරීම සඳහා පිළියෙල කරනු ලබන ගිණුම ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුම ලෙස හඳුන්වයි.

සිරස් ක්‍රමයට ලාභලාභ විසර්ජන ගිණුම

A B සහ C හවුල් ව්‍යාපාරය

.... න් අවසන් .... සඳහා

ලාභ ලාභ විසර්ජන ගිණුම

ශුද්ධ ලාභය / අලාභය		×××
+ ගැනිලි පොළී		
A	×××	
B	×××	
C	×××	×××
		×××
(-) ප්‍රාග්ධන පොළී		
A	×××	
B	×××	
C	×××	(×××)
(-) වේතන		
A	×××	
B	×××	
C	×××	(×××)
(-) සංචිත වලට මාරු කිරීම්		(×××)
(-) ලාභ කොටස්		
A	×××	
B	×××	
C	×××	×××
		×××

හවුල් ව්‍යාපාරවල ශුද්ධ ලාභ අලාභ විසර්ජනය පහත ආකාරයට හඳුනාගත හැක.

1. ප්‍රාග්ධන පොළී
2. හවුල් වේතන හෝ වැටුප්
3. ජංගම ගිණුම් පොළී
4. සංචිත වෙන් කිරීම
5. ලාභ හෝ අලාභ කොටස්

<u>හවුල් ව්‍යාපාර ගිණුම් වලදී ගිණුම් අයිතම ලාභලාභ ගිණුම හා ලාභලාභ විසර්ජන ගිණුම අතර වෙන් කොට දැක්වීම.</u>

හවුල් ව්‍යාපාර ගිණුම්වලදී හවුල්කරුවන් සම්බන්ධ ගිණුම් අයිතම ලාභ අලාභ ගිණුමට ගලපනවා ද නොඑසේ නම් ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුමට ගලපනවා දැයි තෝරා ගැනීමට සිදු වේ. පහත කරුණු මත පදනම්ව එය සිදු කරනු ලබයි.

JMC vLearning "your virtual learning partner"

හවුල්කරුවා අදාල හිමිකම ලැබීම සඳහා ක්‍රියාකළ ආකාරය

හවුල්කරුවන් හවුල් ව්‍යාපාර කටයුතු වලට හවුල්කරුවෙකු ලෙස මෙන්ම බාහිර පාර්ශව ලෙස මැදිහත් වීම් ලෙස අවස්ථා දෙකක් හඳුනාගත හැක.

එහිදි හවුල්කරු,

* හවුල්කරුවෙකු ලෙස මැදිහත් වී නම් ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුමට ද,
* බාහිර පාර්ශවයක් ලෙස මැදිහත් වී නම් ලාභ අලාභ ගිණුමටද ගැලපිය යුතුය.

තනි ව්‍යාපාර හා හවුල් ව්‍යාපාර පවත්වා ගන්නා ගිණුම් අතර වෙනස්කම්

තනි ව්‍යාපාර	හවුල් ව්‍යාපාර
1. ප්‍රාග්ධන ගිණුම් එකකි.	සියලු හවුල්කරුවන් සඳහා එක් එක් තීරු බැගින් අනු තීරු ක්‍රමයට පිළියෙල කරයි.
2. ජංගම ගිණුම් නැත.	ජංගම ගිණුම් පවතී.
3. මූල්‍ය ප්‍රකාශ ලෙස වෙළඳ හා ලාභ අලාභ ගිණුම පිළියෙල කරයි.	මූල්‍ය ප්‍රකාශ ලෙස වෙළඳ ලාභ අලාභ හා ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුම පිළියෙල කරයි.
4. ගැනිලි ගැලපීමට ගැනිලි ගිණුම පිළියෙල කරයි.	ගැනිලි ගැලපීම ජංගම ගිණුමේම සිදු කරනු ලබයි.

උදාහරණ - 06

පහත සඳහන් අයිතම වාර්තා කළ යුත්තේ ලාභ අලාභ ගිණුමටද නැතිනම් ලාභ අලාභ විසර්ජන ගිණුමට ද යන්න දක්වන්න.

1. ප්‍රාග්ධනය මත පොළී
2. හවුල්කරුවන්ගේ ණය ගිණුමට ගෙවූ පොළී
3. හවුල්කරුවන්ගේ හවුල් වේතන
4. හවුල් ව්‍යාපාර කාර්යාලය හවුල්කරුවෙකුගේ නිවසක පැවැත්වීම වෙනුවෙන් ඔහුට ගෙවන කුලිය.
5. ගණකාධිකාරී ලෙස සේවය කරන හවුල්කරුගේ වැටුප
6. ඉවත් වූ හවුල්කරුවෙකුගේ බූදලයට ගෙවන බූදල් පොළී
7. හවුල්කරුවෙකුගේ බිරිඳ ව්‍යාපාරයට සපයා ඇති ණය සඳහා ගෙවන පොළිය
8. ලාභ වලින් සංචිත වලට මාරු කිරීම්
9. ජංගම ගිණුම් පොළී
10. ගැනිලි මත අය කළ පොළී
11. විකුණුම් කළමනාකරු වන හවුල්කරුවෙකුට විකුණුම් මත ගෙවන 5% ක කොමිස් මුදල
12. නිෂ්පාදන කළමනාකරු ලෙස සේවය කරන හවුල්කරුවෙකුට ගෙවන වැටුප

උදාහරණ - 07

A,B,C හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2020.03.31 න් අවසන් වර්ෂයේ ගිණුම් ශේෂ කිහිපයක් පහත වේ.

	රු.
ප්‍රාග්ධන ගිණුම්	
• A බැර	200,000
• B බැර	150,000
• C බැර	100,000
ජංගම ගිණුම්	
• A බැර	10,000
• B බැර	4,000
• C හර	3,000

- 2020.06.30 A හවුල් ව්‍යාපාරික වෙනුවෙන් රු. 25,000 ක මුදලක් ණය ලෙස රැගෙන එන ලදී.
- හවුල් ව්‍යාපාරයේ වු ගිවිසුමේ කොන්දේසි වලට අනුව,
  - ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළිය වාර්ෂිකව 6% දක්වා වැඩි කිරීම.
  - හවුල් වේතන ලෙස-මාසිකව
    - A රු.25,000
    - B රු.20,000
    - C රු.15,000
  - හවුල්කරුවෙකු සපයන ණය සඳහා 10% වාර්ෂික පොළියක් ගෙවීම.
  - හවුල්කරුවන් ලාභලාභ පිළිවෙලින් 5 : 3 : 2 අනුව බෙදා ගැනීමට එකඟ වී ඇත.
- පොදු සංචිතයට රු 25,000ක් මාරු කිරීම.
- 2021.03.31 දිනෙන් අවසන් වු වර්ෂය සඳහා ශුද්ධ ලාභය රු.198,036 කි.

1) 2021 03 31 න් අවසන් වර්ෂය සඳහා ලාභලාභ විසර්ජන ගිණුම **(ලකුණු 04)**
2) 2021 03 31 දිනට හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් **(ලකුණු 03)**
3) 2021 03 31 දිනට හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම් **(ලකුණු 03)**

3. හවුල් ව්‍යාපාරයක ලාභ සහ ආදායම සහතිකවීම

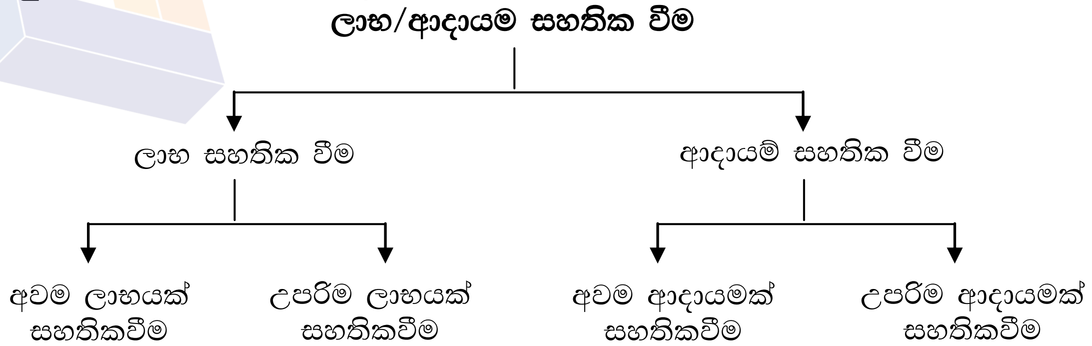

★ හවුල්කරුවන්ගේ ලාභ කොටස – ලාභලාභ විසර්ජන ගිණුම තුලින් ප්‍රාග්ධන පොළී, හවුල් වේතන, හවුල් කොමිස් යනාදී වශයෙන් ලාභ විසර්ජනය කොට තවදුරටත් විසර්ජනයට ඉතිරි ලාභය මින් අදහස් කරයි.

JMC vLearning "your virtual learning partner"

★ හවුල්කරුවකුගේ ආදායම

ප්‍රාග්ධන පොලී	XXX
හවුල් වේතන	XXX
හවුල් කොමිස්	XXX
හවුල් ලාභ කොටස	XXX
	XXX
අඩු කලා:	
ගැනිලි පොලී	(XX)
අලාභ කොටස්	(XX)
හවුල්කරුවකුගේ ආදායම	XXX

උදාහරණ - 08

අමල්, බිමල්, කමල් 2 : 3 : 5 අනුපාතයට ලා/ලා බෙදාගන්නා හවුල්කරුවෝය.

2020/04/01 දිනට හිමිකම් ගිණුම්වල ශේෂය

	ප්‍රාග්ධන	**ජංගම**
අමල්	100,000	6,000
බිමල්	200,000	(3,000)
කමල්	300,000	5,000

හවුල් ගිවිසුමේ උපුටා ගැනීම
1. ප්‍රාග්ධන පොළිය වර්ෂයකට 10%
2. වාර්ෂික වේතන රු. 5,000, රු. 10,000, රු. 15,000

2021/03/31 අවසන් වර්ෂයේ විසර්ජනය කළ හැකි ශුද්ධ ලාභය රු. 140,000

පහත සඳහන් එකිනෙක සහතික කිරීමට යෝග්‍ය වන ප්‍ර/ලා සටහන් හා ජංගම ගිණුම් පිළියෙල කරන්න.

i. කමල්ගේ ලාභ කොටස රු. 35,000/- ට අඩු නොවන බවට බිමල් සහතික වී ඇත්නම්,
ii. කමල්ගේ ලාභ කොටස රු. 40,000/- ට අඩු නොවන බවට අමල් සහ බිමල් සහතික වී ඇත්නම්,
iii. කමල්ගේ වාර්ෂික ආදායම රුපියල් 75,000/- ට අඩු නොවන බවට අමල් සහතික වී ඇත්නම්,
iv. කමල්ගේ වාර්ෂික ආදායම රු. 90,000/- ට අඩු නොවන බවට අවශේෂ හවුල්කරුවන් සහතික වී ඇත්නම්,

උපරිම ආදායම සහ ලාභය සහතික කිරීම

මෙම කොන්දේසිය නිසා යම්කිසි හවුල්කරුවකුගේ ආදායමේ හෝ ලාභයේ උපරිම සීමාවන් පැනවීම සිදු නොවේ. මෙහි අදහස යම්කිසි හවුල්කරුවෙකුගේ උපරිම ලාභය/ ආදායම පිළිබඳ යම් නිශ්චිත හවුල්කරුවෙක් තවත් හවුල්කරුවෙකුට සහතික වීමයි. එවිට අදාල හවුල්කරුගේ ලාභය / ආදායම උපරිමය ඉක්මවා ගියහොත් එමනිසා අනෙකුත් හවුල්කරුවන්ට සිදුවන පාඩුව / අවාසිය සහතික වූ හවුල්කරු විසින් අනෙක් හවුල්කරුට ගෙවිය යුතුය.

උදාහරණ - 09

3 : 2 : 1 අනුපාතයට ලා/ලා බෙදාගන්නා සුමුදු, කුමුදු, දිමුතු, හවුල් ව්‍යාපාරයේ වාර්ෂික විසර්ජනය කළ හැකි ශුද්ධ ලාභය රු. 90,000 කි. දිමුතුගේ උපරිම ලාභ කොටස රු. 10,000/- ක් බවට සුමුදු කුමුදුට සහතික වී ඇත. අවශ්‍ය ගැලපීම් කිරීමට අදාල ජ'නල් සටහන් දක්වන්න.

උදාහරණ - 10

ඕලු, නෙළුම්, මානෙල් හවුලේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් ශේෂ 2020/04/01 දිනට මෙසේය.

ඕලු	60,000
නෙළුම්	90,000
මානෙල්	150,000

හවුල් ගිවිසුමේ කොන්දේසි,

1. වාර්ෂික ප්‍රාග්ධන පොළී 12%
2. මාසික වේතන පිළිවෙලින් රු. 500/-, රු. 1,000/- රු. 1,500/-
3. ලා/ලා අනුපාතය 5 : 3 : 2 හා විසර්ජනය කළ හැකි ශුද්ධ ලාභය රු. 94,000/-
4. ඕලුගේ උපරිම ලාභ කොටස රු. 12,000 ක් බවට මානෙල් නෙළුම්ට සහතික වී ඇත.

ඔබ විසින්,

i) 2021/3/31 අවසන් වර්ෂය සඳහා ලාභලාභ විසර්ජණ ගිණුම පිළියෙල කරන්න.
ii) එදිනට හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම පිළියෙල කරන්න.

උදාහරණ - 11

මනෝ, සනී සහ සිරි හවුල් ඔප්පුවේ තොරතුරු,

1) ලාභලාභ අනුපාතය 3 : 2 : 1
2) ගැනිලි සඳහා වාර්ෂික පොළිය 6%
3) වර්ෂය මුල ප්‍රාග්ධනය ශේෂයට පොළිය 6%
4) සිරිගේ වාර්ෂික වේතන රු. 5,000
5) සිරිගේ වාර්ෂික අවම ආදායම රු. 20,000 ක් විය යුතු අතර ඌණතාවය සඳහා මනෝ සහතික වී ඇත.

<u>2021/03/31 අවසන් වර්ෂයේ තොරතුරු,</u>

1. සෑම මසකම පළමු දින මනෝ, 15 දින සනී සහ අවසන් දින සිරි රු. 1,000/- බැගින් ආපසු ගෙන ඇත.
2. මනෝගේ ගොඩනැගිල්ලක් වාර්ෂික කුලිය 3,600 කට හවුලට දී ඇත.
3. 2020/04/01 ප්‍රාග්ධන ශේෂයන්

   මනෝ 30,000 සනී 25,000 සිරි 15,000
4. වේතන හෝ බදු කුලී මුදලින් ගෙවා නැත.
5. සිරිගේ වේතන ලාභලාභ ගිණුමට හර කොට මනෝගේ බදු කුලිය අය කිරීමට පෙර වාර්ෂික ශුද්ධ ලාභය 46,520.

   අ) නිවැරදි ශුද්ධ ලාභය ගණනය කරන්න.

   ආ) ලාභලාභ විසර්ජන සහ ජංගම ගිණුම පෙන්වන්න.

හවුල් ව්‍යාපාර අවසන් ගිණුම පිළියෙල කිරීම

උදාහරණ - 12

නිමල්, සුනිල් සහ රොහාන් හවුල්කරුවන් වශයෙන් සිල්ලර වෙළඳ ව්‍යාපාරයක් පවත්වා ගෙන ගියහ. හවුල් ගිවිසුම අනුව පහත සඳහන් කොන්දේසි අදාල වේ.

i. එක් එක් වර්ෂය අවසානයේ හවුල්කරුවන්ට පහත සඳහන් පරිදි වේතන බැර කරනු ලැබේ. එනම්, නිමල්ට රු. 10,000 ක් සහ රොහාන්ට රු. 5,000 බැගින් වූ වේතන ප්‍රමාණයන්ය. එසේම හවුල්කරුවන්ගේ වර්ෂය ආරම්භයේ තිබුණු ප්‍රාග්ධන ශේෂයන්ට 5% ක වාර්ෂික පොළියක් ද බැර කරනු ලැබේ.

ii. ගැනිලි සඳහා පොළියක් අය කරනු නොලැබේ.

iii. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළී සහ හවුල්කරුවන්ගේ වේතන අය කිරීමෙන් පසු ලාභලාභ පහත සඳහන් අනුපාතය බෙදාගත යුතුය. නිමල් 50%, සුනිල් 30%, රොහාන් 20% වශයෙනි. තවද කිසියම් වර්ෂයක රොහාන්ගේ ලාභ කොටස (එනම්, වේතනය සහ පොළිය ඇතුලත් නොකර) රු. 10,000 මට්ටමට අඩු නොවිය යුතුය. මෙම ප්‍රමාණය කිසියම් ආකාරයකින් අඩු වුවහොත් එම හිඟය අනෙක් හවුල්කරුවන් දෙදෙනා විසින් ලාභ බෙදා ගන්නා අනුපාතයට අනුව බෙදාගත යුතු වේ.

2020/12/31 දින අවසාන වර්ෂයේ ශේෂ පරීක්ෂණය පහත සඳහන් වේ.

	හර රු.	බැර රු.
හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් ජනවාරි 01 ශේෂ		
නිමල්		80,000
සුනිල්		50,000
රොහාන්		30,000
හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම් ජනවාරි 01 ශේෂ		
නිමල්		16,000
සුනිල්		12,000
රොහාන්		8,000
විකුණුම්		465,000
ණයහිමියෝ		37,000
සාප්පු සවිකිරීම් - පිරිවැයට	36,000	
සාප්පු සවිකිරීම් ක්ෂය වෙන්කිරීම ජනවාරි - 01		14,000
සින්නක්කරගේ දොර ඉඩකඩම් - පිරිවැයට	60,000	
බද්දට ගත් ගේ දොර ඉඩකඩම් - වර්ෂය තුළ ගන්නා ලද	45,000	
බද්දට ගත් ගේ දොර ඉඩකඩම් - එකතු කිරීම් සහ වෙනස් කිරීම්	25,000	
ගැණුම්	280,000	
අත ඉතිරි තොගය ජනවාරි 01 දිනට	42,000	
වැටුප් හා වේතන	64,000	
කාර්යාල සහ වෙළඳ වියදම්	45,200	
බදු කුලි වරිපනම් සහ රක්ෂණ	10,500	
වෘත්තීමය ගාස්තු	3,500	
ණයගැතියෝ	20,600	
අඩමාණ ණය සඳහා වෙන් කිරීම ජනවාරි 01		500
බැංකුවේ ශේෂය	43,700	
ගැනිලි මාසිකව ගෙවීම් හැර : නිමල්	17,000	
සුනිල්	11,000	
රොහාන්	9,000	
	712,500	712,500

ඔබට පහත සඳහන් අතිරේක තොරතුරු සපයා ඇත.

i. දෙසැම්බර් 31 දිනට වෙළඳ භාණ්ඩ තොගයේ වටිනාකම රු. 36,000 කි.

ii. රු. 600 ක ණයක් කපා හැරිය යුතු වන අතර, ඉතිරි ණයගැතියන් සඳහා 5% ක ලැබිය යුතු දෑ සඳහා වෙන් කිරීමක් කළ යුතුය.

iii. වැටුප් සහ වේතනවල,හවුල්කරුවන් විසින් පහත සඳහන් පරිදි මාස්පතා ලබාගත් ගැනිලි අඩංගු වේ.

නිමල් රු. 500 සුනිල් රු. 300 රොහාන් රු. 250

iv. වර්ෂය තුළ හවුල්කරුවන්ට පහත සඳහන් පරිදි භාණ්ඩ සපයා ඇත.

නිමල් රු. 600 සුනිල් රු. 400

v. දෙසැම්බර් 31 වෙනි දිනට කලින් ගෙවන ලද වරිපනම් සහ ගෙවිය යුතුව ඇති කාර්යාල සහ වෙළඳ වියදම් පිළිවෙලින් රු. 2,500 සහ රු. 2,400 කි.

vi. සාප්පු සවිකිරීම් සඳහා වර්ෂයක 5% බැගින් පිරිවැය මත ක්ෂය කිරීම් කළ යුතුය.

vii. සින්නක්කර ගේ දොර මිලදී ගැනීමේදී ගෙවන ලද රු. 2,500 ක ගාස්තු වෘත්තීමය ගාස්තුවල ඇතුලත් ය. මෙම ගාස්තුව ප්‍රාග්ධනික කළ යුතු වේ.

viii. බද්දට ගත් ගේ දොරට එකතු කිරීම් සහ වෙනස්කිරීම් සඳහා කළ පිරිවැය වර්ෂ 25 ක් තුල ලියාහැරිය යුතු අතර, එම ලියාහැරීම කළ යුත්තේ, එම බදු දේපල මිලදී ගත් වර්ෂයේ ජනවාරි 01 දින සිටය.

පහත සඳහන් දේ පිළියෙළ කරන්න.

අ) 2020 දෙසැම්බර 31න් අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා වෙළඳ හා ලාභඅලාභ ගිණුම

ආ) 2020 දෙසැම්බර් 31 දිනට ශේෂ පත්‍රය

ඇ) 2020 දෙසැම්බර් 31 දිනට අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම් තීරු ක්‍රමයට

උදාහරණ - 13

අජිත්, මලිත්, ශිහාන් පවත්වාගෙන ගිය හවුල් ව්‍යාපාරයේ ගිවිසුමේ සඳහන් වන්නේ,

(අ) ලාභාලාභ 5 : 3 : 2 අනුපාතයට අජිත්, මලිත්, ශිහාන් අතර බෙදිය යුතුයි.

(ආ) ප්‍රාග්ධන ගිණුම් සඳහා 10% පොළී වෙන්කළ යුතුයි.

(ඇ) ගැනිලි වෙනුවෙන් 6% ක පොළී අයකළ යුතුයි.

(ඊ) අජිත්ට මාසයකට රු. 2,000 ක් හා මලිත්ට මාසයකට රු. 1,000 ක වේතන වෙන් කළ යුතුයි.

(උ) මලිත්ගේ නිවාසයක් ව්‍යාපාර ස්ථානයට භාවිතා කිරීම වෙනුවෙන් මාසයකට රු. 3,000 ක කුලියක් ගෙවිය යුතුයි.

- මලිත් වරලත් ගණකාධිකාරිවරයෙකු හෙයින් ඔහු ව්‍යාපාරයේ ගිණුම් කටයුතු වලට සම්බන්ධ වීම වෙනුවෙන් වර්ෂයකට රු. 15,000 ක ගෙවීමක් වෙන් කළ යුතුයි. 2020.12.31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂයේ ගිණුම් තැබීමෙන් අනතුරුව ලබාගත් ශේෂ පිරික්සුම පහත දැක්වේ.

	හර	බැර
ප්‍රාග්ධන ගිණුම්		
- අජිත්		200,000
- මලිත්		200,000
- ශිහාන්		100,000
ජංගම ගිණුම් (2020.01.01)		
- අජිත්	4,000	
- මලිත්	-	20,000
- ශිහාන්	10,000	
ගැනිලි		
- අජිත්	12,000	
- මලිත්	6,000	
- ශිහාන්	6,000	
ගැණුම් / විකුණුම්	250,000	870,000
මොටර් රථ (පිරිවැයට)	520,000	
ලිබඩු (පිරිවැයට)	100,000	
ක්ෂය වෙන් කිරීම් (2020.12.31)		
- මොටර් රථ		60,000
- ලිබඩු		25,000
තොගය (2020.01.01)	42,000	
ආයාත බදු	35,000	
ණයගැතියෝ / ණයහිමියෝ	150,000	80,000
වේතන	40,000	
විදුලිය	16,000	
ප්‍රචාරණය	32,000	
ලිපිද්‍රව්‍ය	11,000	
අවිනිශ්චිත ගිණුම		15,000
ලැබිය යුතු බිල්	40,000	
ණය ගිණුම (අජිත්)		30,000
ගිනිගත් අලාභ	30,000	
ආයෝජන	60,000	
15% ඉතිරි කිරීම් තැන්පතුව (2020.07.01)	150,000	
බැංකු මුදල්	16,000	
මුදල්	70,000	
	1,600,000	1,600,000

පහත අතිරේක තොරතුරු දී ඇත.

1. 2020.12.31 දින තොගය රු. 37,000 ක් වන අතර ඒ තුල රු. 1,000 ක ලිපි ද්‍රව්‍ය තොගයක් අන්තර්ගතය.

2. අවිනිශ්චිත ගිණුම සැකසී ඇත්තේ පහත වැරදි වලින් බව පසුව අනාවරණය විය.
   (අ) ණයහිමියන්ට ගෙවූ රු. 6,000 ක මුදලක් ණයහිමි ගිණුමට මාරුකර නොතිබුණි.
   (ආ) වරිපනම් ශේෂය රු. 4,000 ක් සහ විගණන ගාස්තු ගිණුමේ ශේෂය රු.3,000 ක් ශේෂ පිරික්සුමට ගෙන නොතිබුණි.

(ඇ) ගැණුම් ජ්'නලය එකතු කිරීමේදී රු. 33,000 ක් වැඩියෙන් එකතු කර තිබුණි.
(ඊ) ගෙවල්කුලී ලෙසට ගෙවූ රු. 5,000 ක මුදල මුදල් පොතට ගෙන තිබුණත් ගෙවල්කුලී ගිණුමට ගෙන නොතිබුණි. (මලිත්ගේ කුලිය හැර)

3. උපචිත විදුලිය රු. 2,000 ක් වන අතර ප්‍රචාරණ වියදම් වලින් 40% ක් ඉදිරියට ගෙන යාමට තීරණය කලහ.

4. ලැබිය යුතු බිල්වල අඩංගු රු. 15,000 ක නාමික අගයක් වූ බිල්පතක් රු. 12,500 කට බැංකුවෙන් වට්ටම් කරන ලද නමුත් මේ පිළිබඳව කිසිම සටහනක් පොත්වල අඩංගු වී නැත.

5. මෝටර් රථ සරල මාර්ග ක්‍රමයට 10% ක් සහ ලීබඩු හීනවන ක්ෂය ක්‍රමයට 5% ක් ක්ෂය කළ යුතුයි.

6. ගිනිගත් අලාභ ලෙසට දැක්වෙන්නේ ගබඩා ගිනි ගැනීමෙන් සිදු වූ අලාභයකි. මින් 75% ක් රක්ෂණ වන්දි ලෙස ලැබීමට නියමිතය.

ඔබ විසින්,

අ) 2020 දෙසැම්බර 31 දිනට අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශය
ආ) 2020 දෙසැම්බර් 31 දිනට හා මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

උදාහරණ – 14

එරන්ද, කාවින්ද සහ සමීර පවත්වාගෙන ගිය හවුල් ව්‍යාපාරයේ ගිවිසුමේ සඳහන් කොන්දේසි මෙසේය.

(1) ලාභාලාභ එරන්ද, කාවින්ද සහ සමීර අතර 2 ꞉ 2 ꞉ 1 යන අනුපාතයට බෙදීම.
(2) ප්‍රාග්ධනයන් සඳහා 10% පොළී ගෙවීම.
(3) ගැනිලි වෙනුවෙන් 5% පොළී අය කිරීම.
(4) එරන්ද සහ කාවින්දට පිළිවෙලින් මාසයකට රු. 2,000 සහ රු. 1,000 බැගින් වේතන වෙන් කිරීම.
(5) සමීරගේ නිවාසයක් ව්‍යාපාර ස්ථානයට භාවිතා කරන නිසා මාසයකට රු. 2,000 බැගින් කුලියක් වෙන්කිරීම.
(6) එරන්ද සහ කාවින්ද ව්‍යාපාරයේ ශාඛා දෙකක් භාරව කටයුතු කරන නිසා ශුද්ධ ලාභ බෙදා හැරීමට පෙර එරන්දට ශුද්ධ ලාභයෙන් 10% කොමිස් මුදලක් ද කාවින්දට ශුද්ධ ලාභයෙන් 8% කොමිස් මුදලක් ද වෙන්කිරීම.

2021.03.31 දින උපුටා ගන්නා ලද ශේෂ පිරික්සුම පහත දැක්වේ.

		හර	බැර
ප්‍රාග්ධනය	එරන්ද		200,000
	කාවින්ද		100,000
	සමීර		100,000
ජංගම ගිණුම	එරන්ද		25,000
	කාවින්ද	10,000	
	සමීර	5,000	
මෝටර් රථ (පිරිවැයට)		120,000	
ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි (පිරිවැයට)		250,000	
ලී බඩු උපකරන (පිරිවැයට)		80,000	

ක්ෂය වෙන් කිරීම් (2020.04.01)		
මෝටර් රථ		45,000
ලී බඩු උපකරණ		25,000
ගැණුම් හා විකුණුම්	460,000	780,000
තොගය (2020.04.01)	30,000	
ණයගැතියෝ හා ණයහිමියෝ	80,000	32,000
වේතන	60,000	
විදුලිය	8,000	
වරිපනම්	7,000	
ප්‍රචාරණය	32,000	
ලැබිය යුතු දෑ සඳහා (2020.04.01)		3,000
ගිනිගත් තොග අලාභ	30,000	
ලැබිය යුතු බිල්පත්	45,000	
ගැනිලි එරන්ද	24,000	
කාවින්ද	12,000	
සමීර	10,000	
10% බැංකු ණය මුදල		50,000
ගෙවූ ණය පොළී	4,000	
නැවු ගාස්තු/ආයාත බදු	48,000	
බැංකුව		27,000
මුදල්	72,000	
	1,387,000	1,387,000

පහත කරුණුද සැලකිල්ලට ගත යුතුයි.

(1) 2021.03.31 දිනට තොගය රු. 34,000 කට ගණනය කරන ලදී.

(2) වර්ෂය තුළදී රු. 10,000 ක ලීබඩු උපකරණ රු. 8,000 කට විකුණා ඇත. මේ පිළිබඳ කිසිදු සටහනක් පොත්වල තබා නැත. මෙම ලී බඩු මිලදී ගෙන තිබුණේ 2018.04.01 දිනදීය.

(3) ණයගැතියන් වෙනුවෙන් 10% ක ලැබිය යුතු දෑ සඳහා වෙන්කිරීමක් පවත්වාගෙන යා යුතුයි.

(4) වත්කම් ක්ෂය පහත පරිදි විය යුතුයි.

මෝටර් රථ (පිරිවැයට)	10%
ලී බඩු උපකරණ (හීනවන ක්ෂය ක්‍රමයට)	20%

(5) තොග අලාභයෙන් 80% ක් වෙනුවෙන් රක්ෂණ වන්දි ලැබීමට නියමිතය.

(6) උපචිත විදුලිය රු. 1,500 ක් වන අතර ප්‍රචාරණ වියදමින් 40% ක් 2021-2022 වර්ෂය වෙනුවෙන් ඉදිරියට ගෙන යා යුතුය.

(7) 2021.03.31 දිනට විගණන ගාස්තු ලෙසට රු. 10,000 ක් වෙන් කළ යුතුය.

ඔබ විසින්,

(1) 2021.03.31 න් අවසන් වර්ෂය (ආදායම් ප්‍රකාශය)

(2) හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම

(3) 2021.03.31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

හවුල් ව්‍යාපාරයක සංයුතිය වෙනස් වීමකදී අවසන් ගිණුම් පිළියෙල කිරීම

මෙහිදී අවසන් ගිණුම් පිළියෙල කිරීමට ප්‍රථම, හවුල් ව්‍යාපාරයක සංයුතිය වෙනස් වන ආකාරයත් හා එහිදී අදාලව සිදුකළ යුතු ගැලපීම් කිහිපයත් පිළිබඳ පුළුල් අවබෝධයක් ලබාගත යුතුය.

හවුල් ව්‍යාපාරයක සංයුතිය වෙනස් වන ආකාර

හවුල් ව්‍යාපාරවල අයිතිය වෙනස් වීම සංයුතිය වෙනස් වීම ලෙස හඳුන්වයි. හවුල් ව්‍යාපාර වල හවුල්කරුවන්ගේ අයිතිය වෙනස් වීම සිදුවන අවස්ථා කිහිපයකි. ඒවා නම්,

1. හවුල්කරුවකු බඳවා ගන්නා විට
2. සිටින හවුල්කරුවකු ඉවත්ව යන විට
3. හවුල්කරුවන් අතර ලාභ අලාභ අනුපාතය වෙනස් කරන විට
4. හවුල් ව්‍යාපාරය විසුරුවා හැරීම
5. හවුල් ව්‍යාපාරය වෙනත් ව්‍යාපාරයක් සමඟ සංයෝජනය වන විට
6. හවුල් ව්‍යාපාරය සීමිත සමාගමක් බවට පරිවර්තනය කරන විට

මෙම අදියරේදී අප අධ්‍යනය කරනු ලබන්නේ ඉහත පළමු අවස්ථා 03 යටතේ අවසන් ගිණුම් පිළියෙල කරන ආකාරය පමණි.

හවුල් ව්‍යාපාරයක සංයුතිය වෙනස් වන විට කළ යුතු ප්‍රධාන ගැලපීම

1. නව ලාභලාභ අනුපාතය තීරණය කිරීම
2. කීර්තිනාමය ගැලපීම
3. ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම
4. ප්‍රාග්ධන ශේෂ ලාභලාභ අනුපාතයට සමාන කිරීම

1. නව ලාභලාභ අනුපාතය තීරණය කිරීම
(Determinination of New Profit Ratio)

<u>හවුල්කරුවකු බඳවා ගන්නා විට</u>

උදා: i. අමල්. කමල් ලාභලාභ සමසමව බෙදාගත් හවුල් ව්‍යාපාරයට විමල් ඇතුලත් වීමේදී ඔහුට ලාභයෙන් $1/5$ ලබාදෙන ලදී නව ලාභලාභ අනුපාතය ගණනය කරන්න.

උදා: ii. සුනිල්, සරත් 2 : 1 අනුපාතයට ලාභලාභ බෙදාගත් හවුල් ව්‍යාපාරයටලාභයෙන් $1/4$ සුගත් බඳවා ගන්නා ලදී. ඉතිරි ලාභය පැරණි හවුල්කරුවන් පැරණි අනුපාතයට බෙදා ගන්නා ලදී. නව ලාභලාභ අනුපාතය ගණනය කරන්න.

උදා: iii. කමල්, පියල් 3 : 2 ලාභලාභ බෙදා ගන්නා හවුල් ව්‍යාපාරයට ලාභයෙන් $1/5$ සඳහා රනිල් බඳවා ගන්නා ලදී. පැරණි හවුල්කරුවන් ඉතිරි ලාභය 5 : 4 අනුපාතයට බෙදා ගන්නේ නම් නව ලාභලාභ අනුපාතය ගණනය කරන්න.

කැපකල අනුපාතය

නව හවුල්කරුගේ ලාභ කොටස වෙනුවෙන් පැරණි හවුල්කරුවන්ට <u>අහිමි වන ලාභ කොටස</u> කැපකල අනුපාතය ලෙස හඳුන්වයි.

උදා: iv. ඉහත උදාහරණ **උදා: i. ii. iii.** සඳහා කැපකල අනුපාතය ගණනය කරන්න.

සිටින හවුල්කරුවකු ඉවත්ව යන විට

උදා: v. කමල්, පියල්, රනිල් 3 : 2 : 1 අනුපාතයට ලාභලාභ බෙදාගන්නා හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් රනිල් විශ්‍රාම ගිය පසු ඉතිරි ලාභය පැරණි හවුල්කරුවන් සම සමව බෙදා ගැනීමට තීරණය කරන ලදී. නව ලාභලාභ අනුපාතාය ගණනය කරන්න.

උදා: vi. මාල, වළලු හා මුදු 4 : 3 : 1 ට ලාභලාභ බෙදාගත් හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් මුදු විශ්‍රාම ගිය පසු මාල හා වළලු දෙදෙනා ඉතිරි ලාභය 3 : 2 අනුපාතයට බෙදා ගන්නා ලදී. නව ලාභලාභ අනුපාත ගණනය කරන්න.

භුක්ති විඳීමේ අනුපාතය

හවුල්කරුවකු විශ්‍රම ගිය පසු එම විශ්‍රාම ගිය හවුල්කරුගේ ලාභ කොටස පැරණි හවුල්කරුවන් භුක්ති විඳින **අනුපාතය මෙනමින් හඳුන්වයි.**

උදා: vii. ඉහත උදාහරණ (v), (vi) සඳහා භුක්ති අනුපාතය ගණනය කරන්න.

2. කීර්තිනාමය ගැලපීම
(Goodwill Adjustment)

කීර්තිනාමය පිළිබඳ විවිධ ආයතන සහ පුද්ගලයින් විවිධ අයුරින් නිර්වචන ඉදිරිපත් කර ඇත. එම නිර්වචන අතුරින් කිහිපයක් පහත වේ.

1. වරක් පැමිණි ගණුදෙනුකරුවකු නැවත වරක් ගෙන්වා ගැනීමේ හැකියාවන්,
2. ව්‍යාපාරයේ වැඩිපුර ගණුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණයක් රඳවා ගැනීමෙන් විකුණුම් ආදායම් වැඩිකර ගැනීමේ හැකියාව.
3. අනාගත ලාභ ඉපයීමේ හැකියාව
4. කාලාන්තරයක් තිස්සේ සාර්ථක ලෙස ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමෙන් ගණුදෙනුකරුවන් තුළ ඇති කරගෙන තිබෙන හොඳනාමය.
5. අනිකුත් තරගකාරී ආයතන අභිබවා වැඩි ආදායම් ඉපයීමේ ශක්තිය

ඉහත නිර්වචන ඉතා සරලව කීර්තිනාමය පිළිබඳ ඉදිරිපත්ව ඇති නිර්වචනයන්ය. වඩා ප්‍රචලිත නිර්වචනය ලෙස 1810 දී විභාගයට ගැණුනු නඩුවකදී එල්බන් සාමි නැමති නීතිපතිවරයා ඉදිරිපත් කළ නිර්වචනය වඩා ප්‍රචලිත නිර්වචනය වේ.

කීර්තිනාමය යනු විකිණීමට යටත් කළ හැකි වත්කමක් වන වරක් පැමිණි ගණුදෙනුකරුවන් නැවත් වරක් ගෙන්වා ගැනීමේ අදෘෂ්‍යමාන බල වේගයකි.

ඉහත නිර්වචනයට අනුව කීර්තිනාමය සතු ප්‍රධාන ලක්ෂණ කිහිපයකි.

1. විකිණීමට යටත් කළ හැකි දෙයක් වීම.
2. වත්කමක් වීම.
3. ගණුදෙනුකරුවන්ගේ ප්‍රතිචාරයක් තුලින් ඇතිවන්නක් වීම.
4. අස්පෘශ්‍ය වීම.
5. අදෘශ්‍යමාන ශක්තියක් හෝ බලයක් එහි පැවතීම.

විකිණීමට යටත් කළ හැකි අනාගත ලාභ ඉපැයීමේ හැකියාවක් සහිත භෞතික පැවැත්මකින් තොර අස්පෘශ්‍ය වත්කම කීර්තිනාමය ලෙස නිර්වචනය කළ හැක.

දේපල පිරියත උපකරණ සම්බන්ධයෙන් සැසඳුවිට කීර්තිනාමය තුළ පවතින වෙනස

දේපල පිරියත උපකරණ		කීර්තිනාමය	
(1)	ස්පෘශ්‍ය ස්වාභාවයක් ගනී.	(1)	අස්පෘශ්‍ය ස්වාභාවයක් ගනී.
(2)	ආයතනයක් කිසියම් වටිනාකමක් ගෙවා අත්පත් කරගනු ලබන වත්කමකි.	(2)	ආයතනික කටයුතු තුලින් ස්වභාවයෙන් ගොඩනැගෙන්නා වූ වත්කමකි.

හවුල්කරුවකු බදවා ගැනිමේ දී කීර්තිනාමය සටහන් කිරීම

හවුල්කරුවකු බඳවා ගන්නා විට ව්‍යාපාරයේ කීර්තිනාමය පිළිබඳ ගැලපීමක් සිදු කිරීම අවශ්‍ය වේ. එවැනි ගැලපීමක් අවශ්‍ය වනුයේ, හවුල් ව්‍යාපාරවල හවුල්කරුවකු ඇතුළත් වන විට ඒ වනතෙක් ගොඩනැගි ඇති කීර්තිනාමයේ අගය පැරණි හවුල්කරුවන් සතු බැවින් ඔවුනට එම අයිතිය ලබදීම සඳහායි.

කීර්තිනාමය ව්‍යාපාරය සතු වත්කමකි. එහෙත් එය ගිණුම් පොත් වල බඳවා ගන්නා දිනට පෙන්නුම් කිරීමක් නොකරන ප්‍රමාණය පොත්වල සටහන් කිරීම අවශ්‍ය වේ. එකී වත්කමේ අයිතිය හවුල්කරුවන් සතු වන බැවින් ඔවුනට එම වත්කම බෙදා දීම අවශ්‍ය වේ.

කීර්තිනාමය හවුල්කරුවකු බඳවා ගන්නා විට එම ව්‍යාපාරික කීර්තිනාමය ගැලපීම සිදු කළ හැකි ක්‍රම කිපයකි.

මුළු කීර්තිනාමය ගැලපීම

1. කීර්තිනාමය වත්කමක් ලෙස පොත්වල පවත්වාගෙන යාම.

    කීර්තිනාම ගිණුම හර

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

2. කීර්තිනාමය වත්කමක් ලෙස සටහන් කර පසුව ඉවත් කිරීම.

    (අ) වත්කමක් ලෙස සටහන් කිරීම

    කීර්තිනාම ගිණුම හර

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

    (ආ) කීර්තිනාමය ඉවත් කිරීම

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (නව අනුපාතය)

    කීර්තිනාම ගිණුම බැර

3. සම්පූර්ණ කීර්තිනාමය ප්‍රාග්ධන ගිණුම මගින් ගැලපීම.

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම් හර (නව අනුපාතය)

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම් බැර (පැරණි අනුපාතය)

නව හවුල්කරුගේ කොටස පොත්වල ගලපා ගැනීම

1. නව හවුල්කරු කීර්තිනාම කොටස සඳහා මුදල් රැගෙන ඒම

    මුදල් පොත හර

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම් බැර

    (කැපකල අනුපාතය)

2. කීර්තිනාම කොටස සඳහා පසුව මුදල් ගෙන එමට එකඟ වීම. (ණය ගිණුමෙන් ගැලපීම)

    කීර්තිනාම ණය ගිණුම හර

    ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

    (කැපකල අනුපාතය)

JMCvLearning "your virtual learning partner"

3. නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස වත්කමක් ලෙස සටහන් කිරීම.
කීර්තිනාම ගිණුම හර
ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර
(කැපකල අනුපාතය)

4. නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගැලපීම (නව හවුල්කරු කීර්තිනාමය සඳහා කිසිදාක මුදල් රැගෙන නොඒම)
නව හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර
පැරණි හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර
(කැපකළ අනුපාතය)

5. නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස ඔහුගේ ජංගම ගිණුමෙන් ගැලපීම.
නව හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම හර
පැරණි හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර
(කැපකළ අනුපාතය)

නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස

හවුල්කරුවකු ඇතුළත් වන විට ව්‍යාපාරයේ මුළු කීර්තිනාමයෙන් නව හවුල්කරු භුක්ති විඳින ලාභ කොටසට අදාළ කීර්තිනාම ප්‍රමාණය නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස ලෙස හඳුන්වයි. එම කොටස නව හවුල්කරු විසින්,

1. මුදලින් හඳුන්වා දීම.
2. ණයක් ලෙස සැලකීම.
3. ප්‍රාග්ධන ගිණුම් මගින් ගලපා ගැනීම.
4. වත්කමක් ලෙස සටහන් කිරීම වැනි ආකාරයන්ගෙන් කළ හැක.
5. ඉදිරි කාලපරිච්ඡේද තුළ ජංගම ගිණුම් ශේෂයෙන් කපා හැරීම.

නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස කුමන ක්‍රමයන් මත ගලපා ගනු ලැබුවද, එය පැරණි හවුල්කරුවන්ට කැපකල අනුපාතයට බෙදා දෙනු ලැබේ.

නව හවුල්කරු බැඳෙන විට ඔහු ව්‍යාපාරයට කීර්තිනාමයක් රැගෙන ඒම (නව හවුල්කරු තමා වෙනුවෙන් කීර්තිනාමයක් බැර කරන ලෙස ඉල්ලීම)

ඇතුලත් වන හවුල්කරු හවුල් ව්‍යාපාරයට ඔහුගේ කීර්තිනාමයක් රැගෙන ඒම මෙහිදී සිදුවේ. නව හවුල්කරු මෙලෙස ගෙන එන කීර්තිනාමය ගැලපිය හැකි ක්‍රම කිපයකි.

කීර්තිනාමය වත්කම් ලෙස පොත්වල සටහන් කිරීම
කීර්තිනාම ගිණුම හර
නව හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

නව හවුල්කරු රැගෙන එන කීර්තිනාමය ප්‍රාග්ධන ගිණුම මගින් ගැලපීම.
ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (නව අනුපාතය)
ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

හවුල්කරුවකු ඉවත්ව යාමේදී කීර්තිනාමය ගැලපීම

හවුල් ව්‍යාපාරවල හවුල්කරුවන් විවිධ හේතුන් මත හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් ඉවත්ව යයි හවුල්කරුවකු ඉවත්ව යන විට ඉවත්වන දිනයට ව්‍යාපාරික කීර්තිනාමය තක්සේරු කර පොත් වල සටහන් කිරීමට සිදු වේ. හවුල්කරුවකු ඉවත්ව යන විට කීර්තිනාම ගැලපීම අවශ්‍ය වනුයේ, ඒ වන තෙක් ගොඩනැගි ඇති කීර්තිනාමයෙහි අයිතිය පැරණි හවුල්කරුවන් සතුය. එයින් කොටසක් ඉවත්වන හවුල්කරුටද අයිතිය එම අයිතිය ගලපා ගැනීම සඳහා ඉවත්ව යාමේදී කීර්තිනාමය සටහන් කිරීමට සිදුවේ.

හවුල්කරුවකු ඉවත්වයන විට, කීර්තිනාමය පොත්වල ගැලපිය හැකි ප්‍රධාන ආකාර කීපයකි.

මුළු කීර්තිනාමය සටහන් කිරීම

1. කීර්තිනාමය වත්කමක් ලෙස පොත් වල සටහන් කිරීම.
   කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

2. කීර්තිනාමය පොත් වල වාර්තා කර පසුව එය ඉවත් කිරීම. පොත්වල වාර්තා කිරීම.
   (අ) කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

   (ආ) **පොත් වලින් ඉවත් කිරීම**
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (නව අනුපාතය)
   කීර්තිනාම ගිණුම බැර

3. කීර්තිනාමය ප්‍රාග්ධන ගිණුම් මගින් ගලපා ගැනීම.
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (නව අනුපාතය)
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

ඉවත් වන හවුල්කරුගේ කොටස ගැලපීම

1. වත්කමක් ලෙස පොත්වල සටහන් කිරීම.
   කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

2. වත්කමක් ලෙස සටහන් කර පසුව එය ඉවත් කිරීම. වත්කමක් ලෙස සටහන් කිරීම.
   (අ) කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

   (ආ) **කීර්තිනාම ඉවත් කිරීම**
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (භුක්ති විඳීමේ අනුපාතය)
   කීර්තිනාම ගිණුම බැර

3. ප්‍රාග්ධන ගිණුමින් ගැලපීම.
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (භුක්ති විඳීමේ අනුපාතය)
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර

ඉවත්ව යන හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස

හවුල්කරුවෙකු ඉවත්ව යන දිනට ව්‍යාපාරයේ මුළු කීර්තිනාමයෙන් ඉවත්ව යන හවුල්කරුට හිමි ප්‍රමාණය (ලාභ කොටසට අදාළ ප්‍රමාණය) ඉවත්ව යන හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස ලෙස හඳුන්වයි. ඉවත්ව යන හවුල්කරුගේ කොටස ඔහුට හිමි වත්කමකි. ඉවත්ව යන හවුල්කරුගේ කොටස ගැලපිය හැකි ක්‍රම කිහිපයකි.

1. කීර්තිනාම ගිණුමක් විවෘත කිරීම.
2. කීර්තිනාම ගිණුමක් විවෘත කර පසුව එය ඉවත් කිරීම.
3. කීර්තිනාම කොටස ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගැලපීම.

ඉවත්ව යන හවුල්කරුගේ කොටස පොත්වලින් ඉවත් කරන විට එම ප්‍රමාණයක් නව හවුල්කරුවන් බාර ගත යුත්තේ භුක්ති විඳීමේ අනුපාතයටයි.

ලාභ අලාභ අනුපාතය වෙනස් කරන විට කීර්තිනාමය සටහන් කිරීම

හවුල් ව්‍යාපාරවල ලාභ අලාභ බෙදා ගැනීමේ අනුපාතය වෙනස් වන විට ද, කීර්තිනාමය තක්සේරු කර පොත්වල සටහන් කළ හැක ලාභ අනුපාත වෙනස්වීමකදී කීර්තිනාමය ගැලපීමක් අවශ්‍ය වනුයේ එමගින් හවුල්කරුවන්ට සිදුවන වාසි සහ අවාසි සහගත තත්ත්වයන් ඉවත්කිරීම සඳහායි.

ලාභ අනුපාත වෙනස්වීමකදී කීර්තිනාමය ගැලපිය හැකි ප්‍රධාන ක්‍රම 03 කි.

1. **කීර්තිනාමය වත්කමක් ලෙස පොත් වල සටහන් කිරීම**
   කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

2. **කීර්තිනාමය සටහන් කර පසුව එය ඉවත් කිරීම**
   (අ) **කීර්තිනාමය සටහන් කිරීම**
   කීර්තිනාම ගිණුම හර
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

   (ආ) **කීර්තිනාමය ඉවත් කිරීම**
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (නව අනුපාතය)
   කීර්තිනාම ගිණුම බැර

3. **කීර්තිනාමය ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගැලපීම**
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම් හර (නව අනුපාතය)
   ප්‍රාග්ධන ගිණුම් බැර (පැරණි අනුපාතය)

උදාහරණ - 15

අමර සහ බන්දු 2 : 1 අනුපාතයට ලාභ බෙදා ගත් හවුල් ව්‍යාපාරයට සිරි ඇතුලත් විය. අමර සහ බන්දු හවුල් ව්‍යාපාරයේ මුළු කීර්තිනාමය 180,000 කට තක්සේරු කරන ලදී. සිරි ඇතුළත් වූ පසු ලාභ අලාභ බෙදා ගැනීම අනුපාතය 3 : 2 : 1 විය.

කීර්තිනාමය ගැලපිය හැකි සියළුම ආකාරයන්ට ජ'නල් සටහන් පෙන්වන්න.

උදාහරණ - 16

ඇපා රූපා හවුල්කරුවන් සමානව ලාභ බෙදාගත් හවුල් ව්‍යාපාරයට වීනා ඇතුළත් විය. වීනා ඇතුළත් වූ පසු ලාභ බෙදාගත් අනුපාතය 2 : 2 : 1 විය. වීනා ඇතුළත් වන විට පොත් වල 50,000 ක කීර්තිනාමයක් පැවති අතර ව්‍යාපාරික මුළු කීර්තිනාමය 150,000 කට තක්සේරු කරන ලදී. පහත එකිනෙක ක්‍රම වලට අදාළ ජ'නල් සටහන් පෙන්වන්න.

1. මුළු කීර්තිනාමය වත්කමක් ලෙස පවත්වාගෙන යාම.
2. පවතින ශේෂය දිගටම කීර්තිනාම ගිණුමේ පවත්වාගෙන යාම.
3. පොත්වල කීර්තිනාමය සටහන් කර සම්පූර්ණ කීර්තිනාමය පොත් වලින් ඉවත් කිරීම.
4. නව හවුල්කරුගේ කීර්තිනාම කොටස් ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගලපා ගැනීම.

උදාහරණ - 17

අමල් කමල් විමල් 5 : 3 : 2 අනුපාතයට ලාභ අලාභ බෙදාගත් හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් විමල් ඉවත් විය. විමල් ඉවත් වන විට ව්‍යාපාරයේ මුළු කීර්තිනාමය 200,000 කට තක්සේරු කරන ලදී. විමල් ඉවත්ව ගිය පසු අමල් කමල් 3 : 2 අනුපාතයට ලාභ අලාභ බෙදාගැනීමට එකග විය. කීර්තිනාමය ගැලපිය හැකි සියළුම ආකාරයන් මත ජ'නල් සටහන් පෙන්වන්න.

උදාහරණ - 18

3 : 1 අනුපාතයට ලාභ බෙදාගත් රංග හා තරංග හවුල් ව්‍යාපාරයට සුරංග ඇතුළත් විය. සුරංග ඇතුළත් වූ පසු ලාභ අනුපාතය 3 : 1 : 1 විය. සුරංග තමා වෙනුවෙන් ව්‍යාපාරයෙන් රු. 80,000 ක කීර්තිනාමයක් බැර කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය.

ඉහත අවස්ථාවට අදාලව,

1. කීර්තිනාමය පොත්වල සටහන් කරයි නම්,
2. කීර්තිනාමය ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගලපයි නම් ජ'නල් සටහන් පෙන්වන්න.

3. ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම

වත්කම් සහ වගකීම් නැවත අගය කිරීම ප්‍රත්‍යාගණනය ලෙස හඳුන්වයි. හවුල් ව්‍යාපාරවල අයිතිය වෙනස් වීමකදී ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම සිදු කිරීම් අවශ්‍යතාවය පැන නඟී.

හවුල් ව්‍යාපාරයක අයිතිය වෙනස් වීමකදී පැරණි හවුල්කරුවන්ට සිදු වන අවාසි ඉවත් කර සාධාරණත්වයක් ඇති කිරීම වෙනුවෙන් පැරණි හවුලේ වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පැන නඟී.

වත්කම් සහ වගකීම් වල අගය වෙනස්වීමෙන් (ප්‍රත්‍යාගණනයේ) ඇතිවන ලාභ හෝ අලාභ පැරණි හවුල්කරුවන්ට සතු බැවින් එම ලාභ අලාභ හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් වලට ගැලපිය යුතුය. එහි සමස්ත ප්‍රතිඵලය හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුමට ගැලපීම සිදු කරයි. ප්‍රත්‍යාගණනය ප්‍රධාන කොටස් 02 කි.

1. නව වටිනාකම් පොත් වලට ඇතුලත් වන පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම.
2. නව වටිනාකම් පොත් වලට ඇතුලත් නොවන පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම.

ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීමේ දී ස්ථාවර වත්කම් ප්‍රත්‍යාගණනය කරන විට ප්‍රත්‍යාගණනයට භාජනය කළ යුත්තේ වත්කමේ ශුද්ධ අගයයි. එහිදී ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම සිදු කරනු ලබන දිනට ශුද්ධ අගය සැලකිය යුතුය ශුද්ධ අගය පහත පරිදි ගණනය කරයි.

ශුද්ධ අගය = පිරිවැය - සමුච්චිත ක්ෂය

ණය ගැතියන් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේ දී ණයගැතියන්ගේ ශේෂයේ ඇතිවන වෙනස් වීම අඩමාණ ණය වෙන් කිරීමක් ලෙස හඳුනා ගත හැක. ඊට හේතුව ණයගැතියන් වෙළඳපළ තුළ උපලබ්ධි නොවන වත්කමක් බැවිනි.

නව වටිනාකම් පොත්වලට ඇතුලත් වන පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම

වත්කම් සහ වගකීම් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමෙන් ඇතිවන නව ප්‍රත්‍යාගණනිත වටිනාකම ගිණුම් පොත් තුලට සටහන් වන පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම මෙහිදී සිදු වේ.

මෙහිදී ප්‍රත්‍යාගණන ගැලපීම සිදු කිරීම සඳහා ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම යොදා ගන්නා අතර ප්‍රත්‍යාගණනයේ සියළුම ගැලපීම් එම ගිණුම සම්බන්ධ කරමින් සිදු කරයි. ඒ සඳහා අදාළ ද්විත්ව සටහන් වනුයේ,

1. **වත්කම් වල අගය වැඩි වීම.**

වත්කම් ගිණුම	හර	
ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම		බැර

2. වත්කම් වල අගය අඩු වීම.

ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම හර
  වත්කම් ගිණුම බැර

3. වගකීම් අගය වැඩිවීම.

ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම හර
  වගකීම් ගිණුම බැර

4. වගකීම් අගය අඩු වීම.

වගකීම් ගිණුම හර
  ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම බැර

5. ප්‍රත්‍යාගණන වියදම් දැරීම.

ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම හර
  මුදල් ගිණුම බැර

6. ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුමේ ශුද්ධ ශේෂය,

(අ) **ලාභයක් නම්,**

ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම හර
  ප්‍රාග්ධන ගිණුම බැර (පැරණි අනුපාතය)

(ආ) **අලාභයක් නම්,**

ප්‍රාග්ධන ගිණුම හර (පැරණි අනුපාතය)
  ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම බැර

උදාහරණ – 19

AB හවුල් ව්‍යාපාරයේ A,B හවුල්කරුවන් ලාභාලාභ පිළිවෙලින් 3 : 2 අනුව බෙදා ගනු ලබයි. හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2016 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා පහත උපුටාගෙන ඇත.

2021 මාර්තු 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

	(රු.)		
වත්කම්			
ජංගම නොවන වත්කම්			
දේපළ, පිරියත හා උපකරණ	පිරිවැය	සමු: ක්ෂය	ශුද්ධ අගය
ගොඩනැගිලි	50,000	5,000	45,000
ලී බඩු උපකරණ	20,000	3,000	17,000
	70,000	8,000	62,000
ජංගම වත්කම්			
අවසන් තොගය		40,000	
ණයගැතියෝ		30,000	
බැංකු		32,000	102,000
මුළු වත්කම්			**164,000**
හිමිකම හා වගකීම			
හිමිකම			
ප්‍රාග්ධන ගිණුම්			
A		75,000	
B		43,000	118,000

JMC vLearning "your virtual learning partner"

ජංගම ගිණුම්		
A	16,800	
B	13,200	30,000
ජංගම වගකීම්		
ණයහිමියෝ	25,000	
උපචිත විදුලිය	1,000	26,000
මුළු හිමිකම සහ වගකීම්		**164,000**

2021 මාර්තු 31 දින වත්කම් වගකීම් පහත පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කළහ.
1) ගොඩනැගිලි 5,000 කින් වැඩි වීම.
2) ලී බඩු 10,000 කින් වැඩි වීම.
3) ණයහිමියන් 1,000 කින් වැඩි වීම.
4) ගෙවිය යුතු විදුලි වියදම් රු. 500 කින් කපා හැරීම.
5) ලැබිය යුතු දෑ සඳහා වෙන් කිරීම 100 ක් කිරීම.
6) රු. 1,200 ක ප්‍රත්‍යාගණන වියදම දැරීම.

පහත දෑ පෙන්වන්න.
1) ප්‍රත්‍යාගණන ගිණුම් තැබීමේ ජ'නල සටහන් පිළියෙල කරන්න.
2) 2021 මාර්තු 31 දිනට නව මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය පිළියෙල කරන්න.

4. ප්‍රාග්ධන ශේෂ ලාභලාභ අනුපාතයට සමාන කිරීම

හවුල් ව්‍යාපාරවල හවුල්කරුවෙකු බඳවා ගැනීම ඉවත්ව යාම වැනි අවස්ථාවල කීර්තිනාමය ප්‍රත්‍යාගණනය වැනි ගැලපීම් හේතුවෙන් හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ශේෂ විෂමතාවයන්ට ලක් වේ. එවැනි අවස්ථාවක හවුල්කරුවන්ගේ ලාභ අලාභ අනුපාතය ද වෙනස් වන බැවින් හවුල්කරුවන් අතර සාධාරණව ලාභ බෙදා හැරීමට නම් ප්‍රාග්ධන ගිණුම් ශේෂ ලාභ අලාභ අනුපාතයට ගැලපෙන ලෙසින් සකස් කිරීම් කළ යුතුය. මෙම සකස් කිරීම කළ හැකි ප්‍රධාන පදනම් කිහිපයකි.

1. ප්‍රබල හවුල්කාර පදනම
2. දුබල හවුල්කාර පදනම
3. පොදු පදනම
4. බඳවා ගැනීමක් නම් නව හවුල්කාර පදනම

උදාහරණ - 20

සුරා හා සරා හවුල් ව්‍යාපාරයක නියුතු හවුල්කරුවන් දෙදෙනෙකි. ඔවුන්ගේ ගිවිසුමට අනුව,
1. ලාභලාභ 4:3 අනුපාතයට බෙදාගත යුතුය.
2. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළිය වාර්ෂිකව 10%බැගින් ගෙවිය යුතුය.
3. ගැනිලි සඳහා පොළී අයකරනු නොලැබේ.
4. වේතන ලෙස මාසිකව රු. 20,000 හා රු. 15,000 පිළිවෙලින් සුරා හා සරාට හිමිවිය යුතුය.
5. කිසියම් හවුල්කරුවෙකු ව්‍යාපාරයට බඳවා ගන්නේ නම් ඔහු විසින් තම කීර්තිනාම කොටස මුදලින් රැගෙන ආ යුතු වේ.

2020.04.01 දින සිරා හවුල් ව්‍යාපාරයට බඳවාගත් අතර ඔහු බඳවා ගැනීමෙන් පසු ලාභලාභ 4:3:1 බව තීරණය කරන ලදී. සිරා විසින් ඔහුගේ ප්‍රාග්ධනය හා කීර්තිනාම කොටස ලෙස රු. 37,000,000 මුදලින් ගෙන එන ලදී. සිරා බඳවා ගැනීමෙන් පසු ඇති වු ගිවිසුමේ කොන්දේසි වලට අනුව,

1. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළිය වාර්ෂිකව 12% දක්වා වැඩි කිරීම.
2. වේතන ලෙස මාසිකව රු.25,000, රු.20,000 හා රු. 15,000 බැගින් සුරා, සරා සහ සිරාට පිළිවෙලින් ගෙවිය යුතුය.
3. හවුල්කරුවෙකු සපයන ණය සඳහා 10% වාර්ෂික පොළියක් ගෙවීම.

2021.03.31 න් අවසන් දිනට සකස් කල ශේෂ පිරික්සුම පහත වේ.

	(රු.'000)	
ඉඩම්	60,000	
ගොඩනැගිලි	64,000	
මෝටර් රථ	45,000	
යන්ත්‍ර සූත්‍ර	32,000	
2020.04.01 ක්ෂය සඳහා වෙන්කිරීම		
ගොඩනැගිලි		9,600
මෝටර් රථ		18,000
යන්ත්‍ර සූත්‍ර		8,000
අඩමාණ ණය සඳහා වෙන් කිරීම		200
ප්‍රාග්ධන ගිණුම් (2020.04.01)		
සුරා		45.000
සරා		40,000
සිරා යෙදූ මුදල		37,000
ජංගම ගිණුම්		
සුරා		1,500
සිරා		8.000
ණයගැතියෝ හා ණයහිමියෝ	4,200	3,200
තොගය 2020.04.01	7,000	
ගැණුම් හා විකුණුම්	60,000	114,000
ගෙනඑමේකුලී	2,000	
තීරු ගාස්තු	1,000	
රක්ෂණය	3,000	
වැටුප් හා වේතන	8,000	
වරිපනම් හා බදු	1,600	
දුරකථන ගාස්තු	240	
විදුලිය	290	
බොල්ණය	110	
විකුණුම් කොමිස්	840	
පරිපාලන වියදම්	1,600	
බෙදාහැරිමේ වියදම්	700	
ණය ගිණුම - සුරා		5,000
බැංකු ණය - 12%		7,500
එකතු කල අගය මත බදු ගිණුම	920	
මුදල් ශේෂය	1,500	
ආයෝජන (දිගුකාලින)	3,000	
	297,000	**297,000**

පහත සඳහන් අතිරේක තොරතුරුද පවති.

1. 2021.03.31 දිනට තොගයේ පිරිවැය රු. 4,600,000 ලෙස ගණනය කර ඇත. මෙම තොගයේ ශුද්ධ උපලබ්ධි වටිනාකම රු. 4,380,000/- ක් ලෙස ඇස්තමේන්තු කර ඇත.
2. 2021.04.01 දිනට කීර්තිනාමය රු. 56,000,000 විය.
3. සිරා බඳවාගත් දිනයේදී ඉඩම ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමට තීරණය කල අතර, ඉඩමේ ප්‍රත්‍යාගණිත අගය රු. 63,500,000 ලෙස අගය කරන ලදී.
4. සුරා විසින් ණය මුදල හවුල් ව්‍යාපාරයට සපයන ලද්දේ 2020.04.01 දිනදීය.
5. බැංකු ණය මුදල ලබාගත්තේ 2020.09.30 වන දිනදිය.
6. 2021 මාර්තු මස මුල ගබඩාවේ ඇති වු ගින්නකින් රු. 400,000 පිරිවැය වු භාණ්ඩ සම්පුර්ණයෙන් විනාශයට පත්විය. මේ සඳහා කළ රක්ෂණ වන්දි ඉල්ලීමේදී හානියෙන් 75%ක් රක්ෂණ සංස්ථාව ගෙවීමට එකග වී ඇත.
7. ණයගැතියන්ගෙන් රු. 200,000ක් බොල්ණය ලෙස කපා හැර ඉතිරි ණයගැතියන්ගෙන් 10%ක ලැබිය යුතු දෑ සඳහා ප්‍රතිපාදනයකන් කළ යුතුය.
8. මෙම ව්‍යාපාරය සරල මාර්ග ක්ෂය ක්‍රමය යොදාගනිමින් වාර්ෂිකව පහත ක්ෂය කරනු ලබයි.

	ඵලදායි ජීවිත කාලය
• ගොඩනැගිලි	වර්ෂ 20
• මෝටර් රථ	වර්ෂ 05
• යන්ත්‍ර සුත්‍ර	වර්ෂ 04

9. 2021.03.31 දිනට පහත දුරකථන හා විදුලි බිල් ගෙවා නොතිබුණි. ඒවා පිලිවෙලින් 160,000ක් හා රු. 110,000ක් විය.

ඔබ විසින්,

1. 2021.03.31න් අවසන් වර්ෂය සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශනය
2. 2021.03.31 දිනට ශේෂ පත්‍රය
3. ප්‍රාග්ධන හා ජංගම ගිණුම් පිලියෙල කරන්න.

උදාහරණ - 21

වනිදු ,මැතිව්ස් (W & M) හවුල් ව්‍යාපාරයේ කුසල්,මැතිව්ස් යන හවුල්කරුවන් ලාභාලාභ පිළිවෙලින් 4 : 2 අනුව බෙදා ගනු ලබයි. වනිදු ,මැතිව්ස් හවුල් ව්‍යාපාරයේ ගිණුම් පොත්වලින් 2020 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වු වර්ෂය සඳහා පහත උපුටාගෙන ඇත.

2020 මාර්තු 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

වත්කම්	(රු.)		
ජංගම නොවන වත්කම්			
දේපළ, පිරියත හා උපකරණ	**පිරිවැය**	**සමුඃ ක්ෂය**	**ශුද්ධ අගය**
ගොඩනැගිලි	20,000	-	20,000
ලී බඩු උපකරණ	18,000	-	18,000
	38,000	-	38,000
ජංගම වත්කම්			
අවසන් තොගය		40,000	
ණයගැතියෝ		30,000	
ඉදිරියට කළ රක්ෂණය		1,000	
බැංකු		32,000	103,000

මුළු වත්කම්		**141,000**
හිමිකම හා වගකීම		
ශිමිකම		
ප්‍රාග්ධන ගිණුම්		
වනිදු	75,000	
මැතිව්ස්	40,000	115,000
ජංගම ගිණුම්		
වනිදු	6,800	
මැතිව්ස්	3,200	10,000
ජංගම වගකීම්		
ණයහිමියෝ	15,000	
උපචිත විදුලිය	1,000	16,000
මුළු හිමිකම සහ වගකීම්		**141,000**

2021 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වු වර්ෂය සඳහා පහත ගණුදෙණු මුදල් පොතෙන් උපුටා ගෙන ඇත.

	රු.		රු.
2020-04-01 දිනට ශේෂය	32,000	ගැණුම්	280,000
විකුණුම් මුදල් ලැබීම්	355,000	වේතන	18,000
		විදුලි වියදම්	13,000
		උපකරණ අලුත්වැඩියා වියදම්	15,000
		මුද්‍රණ හා ලිපිද්‍රව්‍ය	8,000
		රක්‍ෂණ වියදම්	3,000
		විවිධ වියදම්	2,000
		ගැනිලි - වනිදු	6,000
		මැතිව්ස්	7,000
		2021-03-31 දිනට ශේෂය	35,000
	387,000		387,000

පහත සඳහන් අතිරේක තොරතුරුද පවතී.

1) 2021 03 31 දිනට තොගය රු. 38,000 කට අගය කර ඇත.
2) රු.1,500ක් වූ ණයගැතියකු බුන්වත් වූ අතර එම ශේෂය කපා හැරීමට තීරණය කරන ලදී.
3) ප්‍රාග්ධන හා ජංගම ගිණුම් සඳහා පොළී ගණනය කරනු නොලැබේ.
4) වනිදුට අයත් ව්‍යාපාරික ගොඩනැගිල්ලක පවත්වාගෙන යනු ලබන අතර ඒ සඳහා මාසිකව රු.2,000 ක කුලියක් ගෙවිය යුතුය.
5) මැතිව්ස්ගේ භාර්යාව හවුල් ව්‍යාපාරයේ ගිණුම්කරණ නිලධාරියා ලෙස කටයුතු කරනු ලබන අතර ඒ සඳහා මාසිකව රු.1,500 බැගින් ගෙවිය යුතුය.
6) හවුල් ව්‍යාපාරය විසින් ගිණුම් වර්ෂය ආරම්භයේ දී කීර්තිනාමය ලෙස රු. 45,000 ක් වශයෙන් හදුනා ගන්නා අතර,කීර්තිනාම ගිණුමක් පවත්වා නොගැනීමට තීරණය කරන ලදී.
7) වත්කම් පහත පරිදි ක්ෂය කිරිම සිදුකරනු ලබන අතර ඒ සඳහා අදාල වත්කම භාවිතා කල කාලය පදනම් කරගෙන සිදු කරනු ලැබේ.

	ඵලදායි ජීවිත කාලය
• ගොඩනැගිලි	වර්ෂ 10
• යන්ත්‍ර සූත්‍ර	වර්ෂ 05

8) 2021 මාර්තු 31 දිනට ඉදිරියට ගෙවූ රක්ෂණය රු. 1,000 ක් සහ ගෙවිය යුතු විදුලි වියදම් රු. 1,500 කි.

9) ඉහත මුදල් පොත තුල සදහන් උපකරණ අලුත් වැඩියා වියදම් තුල රු.10,000 ක නව උපකරණ මිලදී ගැනීමක් අඩංගු වී ඇත.

10) 2021 මාර්තු 31 දිනට ණයහිමි ශේෂය රු. 39,000 කි.

ඔබ විසින්,

අ) 2021 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වු වර්ෂය ආදායම් ප්‍රකාශය (ලකුණු 10)

ආ) 2021 මාර්තු 31 දිනට හා මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය (ලකුණු 05)

උදාහරණ - 22

මනරම් හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2021 මාර්තු 31 දිනට ශේෂ පිරික්සුම පහත දැක්වේ.

	හර	බැර
ප්‍රාග්ධනය - අමර		100,000
- මනුර		50,000
- නලින්		50,000
ජංගම ගිණුම් - අමර		20,000
- මනුර		5,000
- නලින්	3,000	
ගැණුම් හා විකුණුම්	359,030	800,400
තොගය (2020.04.01)	30,000	
වේතන	92,000	
ගෙවල් කුලි	10,000	
විදුලිය	8,000	
2020.04.01 එකතු කල අගය මත බදු	16,370	
විකුණුම් වියදම්	20,000	
අනෙකුත් පරිපාලන වියදම්	40,000	
ගොඩනැගිලි (පිරිවැයට)	140,000	
මෝටර් රථ (පිරිවැයට)	200,000	
කාර්යාලීය උපකරණ (පිරිවැයට)	60,000	
ප්‍රචාරණය	20,000	
සංග්‍රහ වියදම්	2,000	
<u>ක්ෂය වෙන් කිරීම (2020.04.01)</u>		
• ගොඩනැගිලි		32,000
• මොටර් රථය		15,000
• කාර්යාලීය උපරකරණ		25,000
ණයගැතියෝ / ණයහිමියෝ	60,000	25,000
අත ඉතිරි මුදල්	10,000	
බැංකු මුදල්	49,000	
ලිපිද්‍රව්‍ය	3,000	
	1,122,400	**1,122,400**

පහත කරුණු දී තිබේ.

1. අමර හා මනුර 3 ඃ 2 අනුපාතයට ලාභාලාභ බෙදාගනිමින් ව්‍යාපාරය ආරම්භ කළ හවුල්කරුවන් විය. හවුල් ගිවිසුම අනුව සියළු හවුල්කරුවන්ට ඔවුන්ගේ ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය මත වර්ෂයකට 10% බැගින් ප්‍රාග්ධන පොළීද සෑම හවුල්කරුවෙකුටම මාසයකට රු. 2,000 බැගින් වේතන ද හිමිකම් ලබයි.

2. 2020 අප්‍රේල් 01 දිනදී හවුල්කරුවෙකු ලෙසට නලින් බඳවා ගනු ලැබීය. මේ අනුව ඇති වූ ගිවිසුමෙහි,
   - (අ) ලාභාලාභ 2 ඃ 2 ඃ 1 අනුපාතයට බෙදාගත යුතුයි.
   - (ආ) ප්‍රාග්ධන පොළී හා වේතන පෙර ගිවිසුමේ කරුණු එසේම තබාගත යුතුයි.
   - (ඇ) මෙදින කීර්තිනාමය රු. 200,000 කට අගය කරන ලදී. එය ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගලපයි.
   - (ඈ) මෙදිනට තිබූ වත්කම් පහත පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කළහ.

ගොඩනැගිලි	200,000	තොගය	28,000
මෝටර්රථය	150,000	ණයගැතියෝ	58,000
කාර්යාල උපකරණ	40,000		

   - (ඉ) ප්‍රත්‍යාගණන වියදම් රු.3,000ක් ගෙවා එය පරිපාලන වියදම් ගිණුමට හර කර ඇත.
   - (ඊ) දේපල, පිරියත හා උපකරණ පිරිවැය හෝ ප්‍රත්‍යාගණන අගය මත 10%කින් ක්ෂය කෙරේ.

3. 2021 මාර්තු 31 න් අවසන් වර්ෂයට අමර තමාගේ මුළු වේතන මුදලින් ගෙන තිබූ අතර එය වේතන තුල අන්තර්ගතව ඇත.

4. 2021 මාර්තු 31 දින තොගය රු. 52,000 කට අගය කරන ලදී.

5. 2021 මාර්තු 31 දිනට උපචිත විදුලිය රු. 2,000 ක් වන අතර ලිපිද්‍රව්‍ය වලින් රු. 1,000 ක ලිපිද්‍රව්‍ය තොගයක් ඉතිරි වී ඇත.

ඔබ විසින්,

1. වර්ෂය ආදායම් ප්‍රකාශය
2. හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම්
3. හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම්

උදාහරණ – 23

ආනන්ද, අසිත සහ අනුර යන හවුල්කරුවන් ලාභාලාභ පිළිවෙලින් 5 ඃ 3 ඃ 2 අනුව ඔවුන් අතර බෙදා ගැනීමට මුලදී එකඟ වී ඇත. 3A'S හවුල්කරුවන්ගේ ගිණුම් පොත්වලින් 2021 මාර්තු 31 දිනට පහත සඳහන් මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය පිළියෙළ කර ඇත.

3A'S හවුල් ව්‍යාපාරයේ
2021 මාර්තු 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

වත්කම්	**(රු.000)**		
ජංගම නොවන වත්කම්			
දේපළ, පිරියත හා උපකරණ	**පිරිවැය**	**සමු: ක්ෂය**	**ශුද්ධ අගය**
ගොඩනැගිලි	1,050	-	1,050
යන්ත්‍ර සූත්‍ර	650	-	650
ලී බඩු උපකරණ	215	-	215
	1,915	-	1,915
ආයෝජන		60	
කීර්තිනාමය		100	160

JMC vLearning "your virtual learning partner"

ජංගම වත්කම්		
අවසන් තොගය	650	
ණයගැතියෝ	695	
ඉදිරියට කළ ප්‍රචාරණය	25	1,370
මුළු වත්කම්		**3,445**
හිමිකම හා වගකීම		
හිමිකම		
ප්‍රාග්ධන ගිණුම		
ආනන්ද	450	
අසිත	130	
අනුර	170	750
පොදු සංචිතය		175
ජංගම නොවන වගකීම්		
බැංකු ණය 10%	1,500	1,500
ජංගම වගකීම්		
ණයහිමියෝ	800	
බැංකු අයිරාව	220	1,020
මුළු හිමිකම සහ වගකීම්		**3,445**

2021.04.01 දින අසිත හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් විශ්‍රාම ගිය අතර , 2021 අප්‍රේල් 01 දිනදී හවුල්කරුවෙකු ලෙසට අනිල්ව බඳවා ගනු ලැබීය. සෙසු හවුල්කරුවන් වන ආනන්ද අනුර සහ අනිල් පහත සඳහන් දෑ සඳහා එකඟවන ලදී.

(i) කීර්තිනාමය වශයෙන් රු. 500,000/- ලෙස ගණනය කොට, ඒ සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයේ පොත්වල කීර්තිනාම ගිණුමක් ඇති නොකිරීමට.

(ii) හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2015.04.01 දිනට තිබූ වත්කම් පහත පරිදි ප්‍රත්‍යාගණනය කළහ.

- ගොඩනැගිලි රු. 1,000,000
- යන්ත්‍ර සූත්‍ර රු. 520,000

(iii) අසිත හවුල් ව්‍යාපාරයේ ආයෝජන 75,000 කට පවරා ගන්නා ලදී.

(iv) 2021.03.31 දින ණයගැතියන් සඳහා 20% ලැබිය යුතු දෑ සඳහා වෙන් කිරීමක් කළ යුතුයි.

(v) මුළු ප්‍රාග්ධන ගිණුම් ශේෂ 2021.04.01 රු. 1,000,000 ලෙස ගැලපිය යුතුය. ඒ සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයේ නව ලා/ලා අනුපාතය 2 : 2 : 1 අනුව බෙදා ගැනීමට එකඟවන ලදී. හවුල්කරුවන් ව්‍යාපාරයට මුදල් ගෙන ඒමට බැංකු අයිරාවට ගැලපිය යුතුය.

(vi) විශ්‍රාම ගිය හවුල්කරුගේ ශේෂය සඳහා ණය ගිණුමක් ඇති කිරීමට එකඟවන ලදී.

ඔබ විසින්,

1. හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් පිළියෙළ කරන්න. **(ලකුණු 05)**
2. 2021 04 01 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය පිළියෙළ කරන්න. **(ලකුණු 05)**

උදාහරණ – 24

සමනල හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2021 මාර්තු 31 දිනට ශේෂ පිරික්සුම පහත දැක්වේ.

	හර	හැර
ප්‍රාග්ධනය - අජිත්		100,000
- මලිත්		50,000
- ශිහාන්		50,000
ජංගම ගිණුම් - අජිත්		20,000
- මලිත්		5,000
- ශිහාන්	3,000	
ගැණුම් හා විකුණුම්	359,030	800,400
තොගය (2020.04.01)	30,000	
වේතන	92,000	
ගෙවල් කුලී	10,000	
විදුලිය	8,000	
2020.04.01 එකතු කළ අගය මත බදු	16,370	
විකුණුම් වියදම්	20,000	
අනෙකුත් පරිපාලන වියදම්	40,000	
ගොඩනැගිලි (පිරිවැයට)	140,000	
මෝටර් රථය (පිරිවැයට)	200,000	
කාර්යාලීය උපකරණ (පිරිවැයට)	60,000	
ප්‍රචාරණය	20,000	
සංග්‍රහ වියදම්	2,000	
ක්ෂය වෙන් කිරීම (2020.04.01)		
ගොඩනැගිලි		32,000
මොටර් රථය		15,000
කාර්යාලීය උපකරණ		25,000
ණයගැතියෝ / ණයහිමියෝ	60,000	25,000
අත ඉතිරි මුදල්	10,000	
අවිනිශ්චිත ගිණුම	8,000	
බැංකු මුදල්	41,000	
ලැබිය යුතු බිල්	3,000	
	1,122,400	1,122,400

පහත කරුණු දී තිබේ.

1. අජිත් හා මලිත් 3 ඃ 2 අනුපාතයට ලාභාලාභ බෙදාගනිමින් ව්‍යාපාරය ආරම්භ කළ හවුල්කරුවන් විය. හවුල් ගිවිසුම අනුව සියළු හවුල්කරුවන්ට ඔවුන්ගේ ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය මත වර්ෂයකට 10% බැගින් ප්‍රාග්ධන පොළීද සෑම හවුල්කරුවෙකුටම මාසයකට රු. 2,000 බැගින් වේතන ද හිමිකම් ලබයි.
2. 2021.03.31 දිනදී හවුල්කරුවෙකු ලෙසට ශිහාන් බඳවා ගනු ලැබීය. මේ අනුව ඇති වූ ගිවිසුමෙහි,
   (අ) ලාභාලාභ 2 ඃ 2 ඃ 1 අනුපාතයට බෙදාගත යුතුයි.
   (ආ) ප්‍රාග්ධන පොළී හා වේතන පෙර ගිවිසුමේ කරුණු එසේම තබාගත යුතුයි.
   (ඇ) මෙදින කීර්තිනාමය රු. 200,000 කට අගය කරන ලද අතර රු. 50,000 ක වටිනාකමක් ව්‍යාපාරයේ පොත්වල පෙන්විය යුතුයි.
3. 2021 මාර්තු 31 න් අවසන් වර්ෂයට අජිත් තමාගේ මුළු වේතන මුදලින් ගෙන තිබු අතර එය වේතන තුල අන්තර්ගතව ඇත.
4. 2021 මාර්තු 31 දින තොගය රු. 52,000 කට අගය කරන ලදී.

5. අවිනිශ්චිත ගිණුම නිර්මාණය වී ඇත්තේ,
   (අ) ගෙවල් කුලි ලෙසට ගෙවන ලද රු. 12,000 ක් ගෙවල් කුලී ගිණුමට ගෙන නොතිබුණි.
   (ආ) ණයහිමි ගිණුමේ බැර පැත්ත රු. 4,000 ක් අඩුවෙන් එකතු කර තිබුණි.
6. 2021 මාර්තු 31 උපචිත විදුලිය රු. 2,000 ක් වී ඇත.
7. ශේෂ පිරික්සුමේ දක්වා ඇති ගැණුම් සහ විකුණුම් තුළ VAT මුදල් අන්තර්ගත වන අතර ඒ සඳහා ගැලපීම් කර නොමැත.

ඔබ විසින්,

(අ) අවිනිශ්චිත ගිණුම හා වැරදි නිවැරදි කිරීමේ ජර්නල් සටහන්
(ආ) වෙළඳ හා ලාභාලාභ ගිණුම
(ඇ) හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම්
(ඈ) හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම්

උදාහරණ - 25

ඉෂි හා නිෂි හවුල් ව්‍යාපාරයක නියුතු හවුල්කරුවන් දෙදෙනෙකි. ඉෂි හා නිෂි විසින් **දූවන ගමන්** නමින් විදුලි උපකරණ අලෙවි ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කරන ලදි. ඔවුන්ගේ ගිවිසුමට අනුව,

1. ලාභලාභ 3:2 අනුපාතයට බෙදාගත යුතුය.
2. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොළිය වාර්ෂිකව 10%බැගින් ගෙවිය යුතුය.
3. ගැනිලි සඳහා පොළී අයකරනු නොලැබේ.

2020.04.01 දින රිෂි හවුල් ව්‍යාපාරයට බඳවාගත් අතර. රිෂි විසින් ප්‍රාග්ධනය ලෙස රු. 5,000,000 මුදලින් ගෙන එන ලදී.

දූවන ගමන් හවුල් ව්‍යාපාරයේ 2021 මාර්තු 31 දිනට ශේෂ පිරික්ෂුම පහත දැක්වේ.

	හර (රු. 000)	බැර (රු. 000)
ඉඩම් (පිරිවැයට)	10,000	
ගොඩනැගිලි (පිරිවැයට)	15,220	
මෝටර් රථ (පිරිවැයට)	6,400	
කාර්යාලීය උපකරණ (පිරිවැයට)	4,660	
විදුලි ජනන යන්ත්‍ර (පිරිවැයට)	3,250	
<u>ක්ෂය වෙන් කිරීම (2020/04/01)</u>		
• ගොඩනැගිලි		2,440
• මොටර් රථ		1,360
• කාර්යාලීය උපකරණ		1,880
• විදුලි ජනන යන්ත්‍ර		1,800
විකුණුම්		87,436
කුලි ආදායම්		7,500
තොගය (2020/04/01)	43,560	
ගැණුම්	51,986	
පරිපාලන වියදම් - වේතන	3,200	
-EPF / ETF	480	
බෙදාහැරීමේ වියදම් - වේතන	3,500	
-EPF / ETF	525	
<u>හවුල්කරුවන්ගේ වේතන</u>		
• ඉෂි	500	

• නිෂි	600	
• රිෂි	250	
විදුලිය	4,154	
ජල බිල්පත්	136	
අලෙවි ප්‍රවර්ධන පිරිවැය	3,250	
ප්‍රචාරණය	375	
ලිපිද්‍රව්‍ය	45	
දුරකථන වියදම්	481	
වෙළඳ ලැබිය යුතු	28,899	
වෙළඳ ලැබිය යුතු සඳහා ප්‍රතිපාදනය (2020/04/01)		420
වෙළඳ ගෙවිය යුතු		39,786
උපචිත වියදම්		1,839
ආයෝජන - (2021/01/01 දින සිදු කර ඇත) -17% වාර්ෂික	8,570	
බැංකු මුදල්		13,080
<u>ප්‍රාග්ධන ගිණුම්</u>		
• ඉෂි		10,000
• නිෂි		8,000
රිෂි යෙදවූ මුදල්		5,000
<u>ජංගම ගිණුම්</u>		
• ඉෂි		5,766
• නිෂි		3,150
රිෂිගේ ගැනිලි		584
	190,041	**190,041**

(i) රිෂි බඳවාගත් දිනයේදී කීර්තිනාමය රු. 10,750,000 කට අගය කරන ලදී. ඒ සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයේ පොත්වල කීර්තිනාම ගිණුමක් ඇති නොකිරීමට හා එය ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙන් ගැලපීමට තීරණය කල අතර ඒ සම්බන්ධ කිසිදු සටහනක් තබා නොමැත.

(ii) 2021.03.31 දිනට වෙළඳ බඩු තොගයෙහි පිරිවැය රු. 27,884,000 විය.

(iii) හවුල් ව්‍යාපාරය වාර්ෂික ක්ෂය වෙන් කරනුයේ ක්ෂය කිරීමේදී භාවිතයට ගත් කාලය පදනම් කරගනිමින් සරල මාර්ග ක්‍රමය අනුගමනය කරනු ලැබේ.

	ඵලදායි ජීවිත කාලය
• ගොඩනැගිලි	වර්ෂ 20
• මෝටර් රථ	වර්ෂ 10
• කාර්යාලීය උපකරණ	වර්ෂ 04
• විදුලි ජනන යන්ත්‍ර	වර්ෂ 10

(iv) ඉෂි රිෂි විසින් රු. 60,000ක ශීතකරණයක් නිවසේ භාවිතය සඳහා ලබා ගත් අතර එය සම්බන්ධ කිසිදු සටහනක් තබා නොමැත.

(v) 2021.03.31 දිනට හවුල්කරුවන් විසින් වෙළඳ ලැබිය යුතු සඳහා ප්‍රතිපාදනය ලෙස වෙළඳ ලැබිය යුතු ශේෂයෙන් 10%ක ප්‍රතිපාදනයක් කළ යුතුය.

ඔබ විසින්,

1) 2021 03 31 න් අවසන් වර්ෂය සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශනය (ලකුණු 07)
2) හවුල්කරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් (ලකුණු 03)
3) හවුල්කරුවන්ගේ ජංගම ගිණුම් (ලකුණු 03)
4) 2021 03 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය පිළියෙළ කරන්න. (ලකුණු 07)